

Ціна 2.50 дол.

НОВІ ДНІ

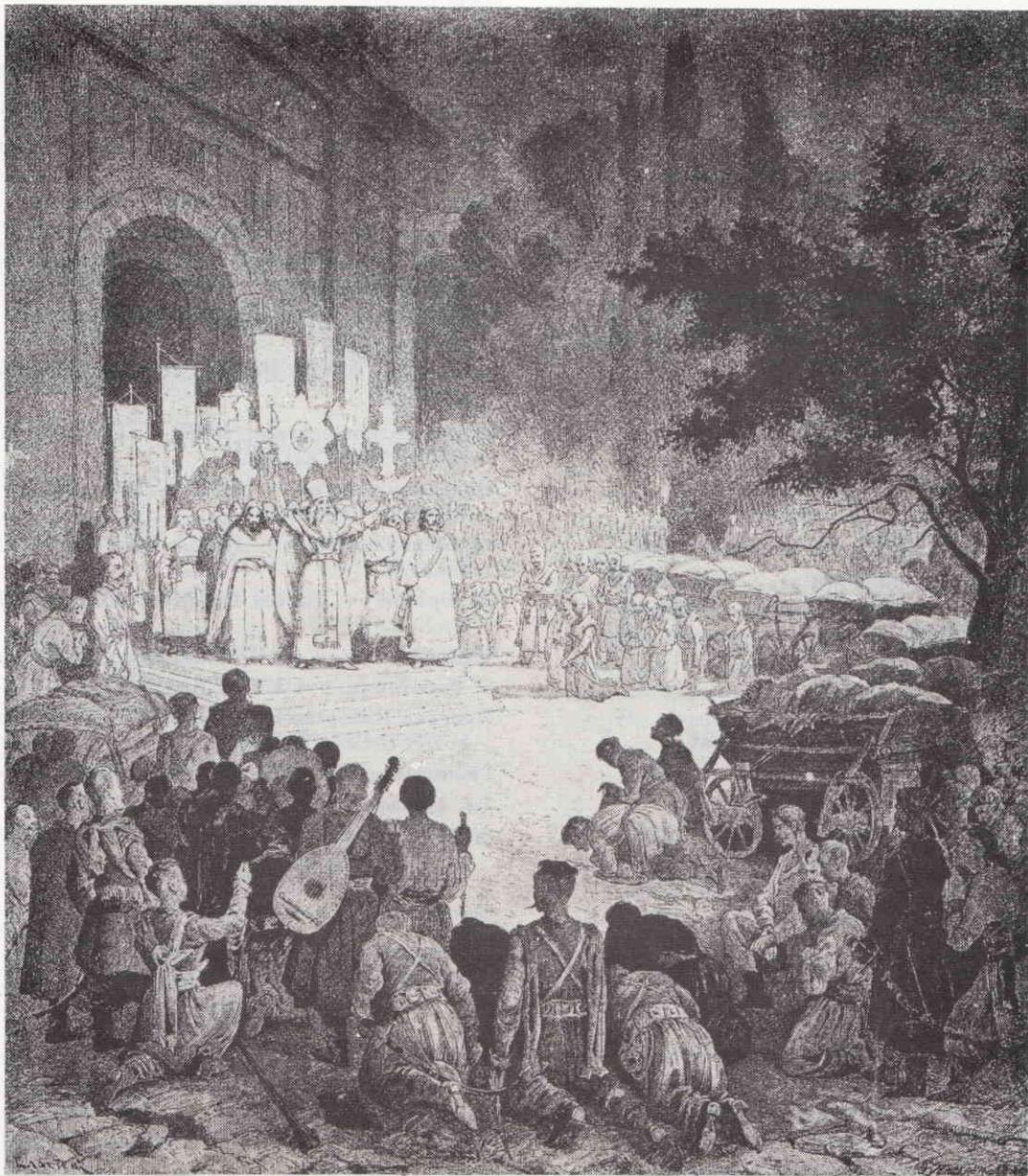
• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XXXVII

БЕРЕЗЕНЬ — 1986 — MARCH

№ 433

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

NOWI DNI
P.O.Box 130
ETOBOICOKE, ONT., CANADA
M9C 4V2
Tel.: (416) 621-2605
Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: Can. dol. 20.00 кан. дол.
U.S.A.: U.S. dol. 18.00 amer. дол.

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ
U.S. dol. 18.00 amer. дол.
Avio — U.S. dol. 30.00 amer. дол.
or equivalent — або рівновартість

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:
AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

Mr. Z. Steciuk, 10 Bates Court
Jacana 3047, Vic. Australia
Mr. A. Komar, 62 Cullford Ave.,
Klemzig 5087, S.A. Australia

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Chicago і околиці:
Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Філадельфія і околиці:
Mr. S. Jewsevskij, 420 Woodhaven Place,
Philadelphia, Pa. 19116, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connell Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

CANADA — КАНАДА:

Тандер Бей:
Mr. P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповіальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор

Редколегія: Тоня Горохович, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал, Карло Роговський.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Галч Мазуренко — ВІРШІ	1
I. Бондарчук — УКРАЇНІ	1
Ілля Суслов — ВІШНЯ	2
Клавдія Фольц — ЯВЛУНЯ	3
Андрій Качор — ОСІП МАКОВЕЙ — ПРИЗАБУТИЙ ПИСЬМЕННИК	4
O. Маковей — ЯК ШЕВЧЕНКО ШУКАВ РОБОТИ	5
Стефанія Гурко — КЛЬОД СІМОН — ЛАВРЕАТ НОБЕЛЯ	6
Лариса Дончук — ЮВІЛЕЙНИЙ РІК...	7
Михайло Гава — „ГАЙДАМАКИ“	8
Микола Колянківський — ТАК БУДУВАЛИСЯ ФУНДАМЕНТИ	11
I. Бардин і П. Мағочий — ТИСЯЧОЛІТТЯ (закінчення)	13
O. Куленко — ДО ЕПЛОГУ УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ“	17
Ольга Колянківська — ЯКІВ ГНІЗДОВСЬКИЙ ПРО СВОЄ МИСТЕЦТВО	18
Володимир Баран — МИСТЕЦЬКА ВИСТАВКА ХРИСТИ СЕНЬКІВ	21
M. Михайлівський — НОВА ПЛАТИВКА РЕНАТИ БАБАК	22
A. Юриняк — ДЕ ВИ БУЛИ РАНІШ, ЗЕМЛЯЧЕ П. КОСЕНКО?	23
Юрій Соловій — ЗАПРОШЕННЯ ДО „КАВАРНІ“	24
T. Горохович — СВІТЛА НА ВОДІ	26
Ярослав Назиревич — УКРАЇНСЬКІ ТЕМИ У ПОЛЬСЬКІЙ ПРЕСІ	27
Галина Корінь — РІК 85-ИЙ ПРОМИНУВ	29
Ол. Третяк — ХВОРОБА НАШОЇ ЕПОХИ	29
Ф. Миколасенко — ЧОМУ ЛЮДИ НЕ ХОЧУТЬ БУТИ ЛЮДЬМИ?	32

На першій сторінці обкладинки: П. Сластьон — одна з
ілюстрацій до поеми Т. Шевченка „ГАЙДАМАКИ“

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела.	• Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції.	• Незамовлених матеріалів редакція не повертає.	• Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправлюти і скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

Галля МАЗУРЕНКО

ВЧИТЕЛЬ

З обличчям мармуром, як в Перикла,
Не знати, чи він журиться або радіє,
Вчитель Евген Семенич Вировий
Щоранку з Гоголівської вулиці.
З того самого дому, що і ми,
Швиденько біг до школи.
Це все, що в нас, дітей, було із ним спільногого
За те, в двадцяті році, ми в Берліні
Разом із Вировим і заснували видавництво
Молоді на гроші Пастора старого Шоу:
(Він з Данії прислав мені свій дар хороший
Християнський,
А я відкинула із пихи вільнодумної
Та гордості поганської)
Перша книжка була
"Первісні Люди" Лесі Українки.
А потім полетіли вірші! Зграї
Наших віршів
Із видавництва Вирового!

**

Перепустку вернути б пора. І паспорт.
Він давно просрочений.
Хребет болить і ниють позвоночники.
Життя гірке було прожите недарма.
Так ласкаво і просто до старого дзвонаря
Мабуть старенка смерть приходить в гості.

**

Дядько мій Семен Петрович Мазуренко
Щиро вірив в Людство!
А не тільки в "Господі Ісусе!"
Як сам мені сказав...
В минулому Донський козацький офіцер.
Потім емігрант революціонер
Жив за кордоном,
Під прізвищем чужим в час царської війни
Тісі Першої, вернувсь до дому
І працював із Антоновичем у Києві в Земгорі.
Ми іздили разом по фронту "й дядя Коля"
(Так я зверталася тоді до нього)

На "пункті перев'язочнім" сестрою — мене
й залишив серед ранених в полі.
Таку вихову я від нього і дістала
"Реалістичну і широку"
А скільки мені було років?...
Чотирнадцять: В те літо знамените
Вернулась я до мами із тяжким
Бронхітом.

**

Як гарно перервати напруження нервове
Сонатою Бетговена,
Згадати молодість багату на ілюзії
Хай ліне музика цілюща та тужлива,
Нехай буяє і росте образотворча сила.

I. БОНДАРЧУК

УКРАЇНІ

Що я вартий без Тебе?
Як би жив у чужих краях
Без Твого голубого неба,
Без козацьких могил в степах?

Без східсонць рубінових,
Що пожаром в полях горяТЬ,
Без Твоєї, Вітчизно, мови,
Західсонця багать?

Без минулої слави,
Що кресала вогонь із криць —
Гнала вихором в грізних лавах
На чужинців-убивць.

I хай знає навіки
Кожен ворог — чужий і свій! —
Заклекочутъ криваві ріки,
Відгримитъ переможний бій
І в степу, безіменний,
Впаде погноем під жита,
Той, хто схоче Тебе, священну,
Своїм чоботом розтоптать?

ВИШНЯ

Іван Трохимович іхав помирати на батьківщину. Що тільки не робили приятелі і друзі, щоб відмовити його від цього „божевільного“, як вони казали, рішення. „Ти зовсім очумів, діду! — казали вони. — Ти просто рехнувся! Ну кому ти там потрібен? Ну поїдь, поглянь на свою рідну Полтавщину і тікай назад! Ти що, забув, хто там при владі?“

Іван Трохимович дуже ображався на таких дорадників:

А що мені залишилось? — говорив він. — Ну протягну я рік, два. Заріють мене в чужу канадську землю. Ні кола, ні двора. А там — вишня цвіте. Племінник пише, що хатку можна купити. Пенсію свою я вигравив, туди переведу, а там, дивись, і не пропаду. Чи багато мені залишилось? А вишня кожен день сниться, терпцю немає!

Іван Трохимович продав будиночок коло церкви в Квебеку, попрощався в барі зі старими товаришами, з якими з'їв пуд солі на сталеварному заводі, сходив на могилу до покійної Пелагії, з якою натинались на роботах в Німеччині, в ді-півських таборах та і тут в Канаді напочатку...

Відійшла Пелагія, зовсім його осиротила, нікого й не залишилось. А там, вишня цвіте, на Полтавщині...

І все вийшло, як на писаному. І хатку купив Іван Трохимович, і племінник виявився роботягий і не п'яниця, і жінка в племінника була рум'яна та чорнобрива, і діточки росли, босяком бігали, і сади за хатами зеленіли, і вишня цвіла, ой і гарно цвіла, білим та рожевим цвітом, очей не відрвати.

І односельчани прийняли Івана Трохимовича полюдськи, ніхто слова поганого не сказав, а навпаки, що не вечір, сідали всі на прильзі біля дідуся і розповідав він історії і байки про дивний закордонний світ, про сусідів і друзів, зігнаних туди війною, про машини і станки, про заокеанське життя-буття. І навіть діточки заслуховувались, все линули до Івана Трохимовича: розкажи та розкажи, дідуся, про Канаду цю і про Квебек. І Іван Трохимович, збиваючись інколи на англійську, а інколи й на французьку мову, покурюючи, все згадував та й згадував.

Одне було добре: ніяк не вмирав Іван Трохимович! Видно, відступила смерть перед білими полтавськими хatkами та вишневим цвітом, що розливав спокій у постарілій його душі. Не йшла смерть, і все! Ну й слава Богу!

Але ж не вічно на завалинці сидіти, тютюном тішитись, думав Іван Трохимович. Я іще хоч куди! Працювати треба. Всі працюють, старих кличуть, приходьте, мовляв, дідуся, — підмога потрібна. І до пенсії додаток.

І племінник, що бригадирить уже який рік, також радить: іди в заготовщики, іди в заготовщики. Будеш у трудящих колгоспників фрукти скуповувати, на базу здавати, тут і зарплата, і прогресивка за

перевиповнення. І людям добре, — їм не треба фрукти на базар нести, і грошенята в кишені. „Подумайте, дядько Іване Трохимовичу“, — каже.

І Іван Трохимович так і влаштувався. Їздить по селах, приватні присадибні фрукти скуповує. Транспорт через базу викликає, накладні оформлює. І заробіток має. Скажімо, купує вишні по 30 копійок за центнер, а на базу продає по тридцять п'ять. П'ятачок цей карбованцями повертається, а до кінця літа, гляди, і тисячку вибити можна. І все добре. Держава фрукти збирає, гниють вони собі потихеньку на тих складах у продкооперації, а селянам не треба придумувати що із зайвим урожаєм робити — і всі при справі. Навіть Іван Трохимович.

Але якось прийшли за ним. Збирайтесь, кажуть, громадянин Бондаренко, І. Т., 1898 року народження, по національності українець, поворотець із капіталістичної Канади, судимостей нема, — поїхали в обласний центр, будемо вас судити за розкрадання соціалістичного майна.

Іван Трохимович дуже здивувався, бо ж ніякими розкраданнями соціалістичного майна він не займався, а працював заготовщиком потребсоюзу по перекупці для держави фруктів, зокрема яблук і вишень із розрахунку тридцять центів, тъху ти, Господи! — копійок за центнер, із перепродажем цього державі по тридцять п'ять. Яке ж це розкрадання?

— Нема у мене нічого краденого, хоч усю хату обшукайте. І всі папери, і накладні у мене також в порядку: ось вам видатки, а ось прибутки.

— А де ж ті п'ять копійок, які ти виручав за продаж? — сміючись запитав міліцейський начальник. — Де ж той п'яточок, що ти, громадянине Бондаренко, затаїв від рідної робітничо-селянської влади?

— Як де? — виправдувався Іван Трохимович, — в ощадкасі, звичайно. Де ж грошам бути? Адже у вас ніяких вкладів робити не можна. Ось і в ощадкасі лежать, на два відсотки...

І всі сміялися. І слідчий, і адвокат, і суддя. Народний засідатель мало зі стільця не впав від реготу. Тому, що Іван Трохимович все ніяк не міг второпати, що ж він наробив.

— Це ж бізнес! — казав він. — А як же інакше торгувати? Куплю за тридцять, продаю за тридцять п'ять. Як же без бізнесу?

І це слово „бізнес“ викликало в присутніх у суді нестримний сміх. Так зі сміхом і дали йому три роки. „У вас — бізнес, а в нас — спекуляція!“

Іван Трохимович відсидів три роки від дзвоника до дзвоника. А вийшовши із в'язниці, зв'язався з канадським посольством і попросився назад у Канаду. Щоб вмерти на рідній землі.

Ілля Суслов, відомий російський письменник, артист і редактор, автор багатьох книжок, статей і есеїв. Він єврейського походження, емігрував до США в 1974 році. Оповідання „Вишня“ переклав з російської Юрко Повстенко.

ЯБЛУНЯ

Маю годинну поїздку електричкою у передмістя Сіднею. Іду саме в той час, коли ранковий рух закінчився й у вагонах мало людей. А з віддаленням від центру міста — ще меншає. Зрештою у цілому вагоні лишилось нас двоє: я та ще одна жінка, середнього віку, що сиділа у протилежному від мене кінці вагону. Ось вона озирнулась навколо і, впевнившись що окрім нас двох у вагоні нікого немає, обережно вийняла з торбочки конверт. Бачу, конверт летунської пошти і закритий. Розірвавши конверт вона почала читати, а я задивилася на гарні краєвиди, що пропливали мимо вікон.

Раптом вчуся плач... Я глянула на пасажирку, її плечі здригались, а біля уст вона тримала хустинку. Та ось вона, закрила хустинкою очі і голосько заридала.

Я підійшла до неї і запитала, що сталося, чи можу їй помогти.

Почувши акцент в моїй англійській вимові, вона поцікавилась якої я національності.

— Я українка, — кажу, — а Ви?

— А я грецького роду, з під Херсону. Та від грецького лишилось лише ім'я, бо предки уже віками жили на Україні, так що й ми більше українці аніж греки; дома говорили по-українськи.

А потім запитала:

— Чи у Вас там є хтобудь з родичів?

— Були, — кажу, — та старші всі померли, а молодші, народжені після війни, мене не знають, так що тісного зв'язку не маю. Картка на Новий Рік: живі, здорові, ото і все.

— А у мене, — каже супутниця, — там є двоюрідна сестра з якою ми, з дитинства, родичалися близче, ніж деякі рідні сестри. Бо й мешкали по сусідству. І всі ці роки я згадувала про неї, та не наважувалася писати, бо й не знала чи жива вона. Още дякаючи землякам, що сюди приїздили на відвідини до своїх родичів, ми нав'язали зв'язок. Още ось отримала від неї другий лист. Ось послухайте, що вона пише... і Ви зрозумієте чого я плачу.

І пробігши очима кілька рядків, вона голосько почала читати:

— А пригадуєш, сестро, як ми часто, перед війною, гралися в "нашому куточку", між хатою та вугільним сарайчиком. Не маючи іграшок ми, з трави та гиллячком, насаджували "городець" та "садок". Пригадуєш, як ми знайшли десь під парканом, манюній паросток яблунівки і пересадили її у наш "садок"? Скорі після того ваша родина виїхала, а я, з туго за тобою, у "наш куточек" більше й не заглядала. Ніхто не помітив як та яблунівка збереглася й росла. Помітили лише тоді, коли вона перевищила сарайчик і навесні зацвіла. Була уже війна. Мама і раділа згадуючи вас, і плакала.

Перший рік вродилася мало яблук і були вони

дуже кислі. Їх можна було їсти мерзлими. І все одно ми їх поїли, бо ж була війна і голод. А дійсно рятівну ролю відіграла яблунівка у перший рік після війни. Не буду тобі описувати всю трагедію післявоєнного часу, ти сама можеш уявити: все розбито, все знищено... А наша яблунівка вродила як на диво. І якими лише способами ми не приготували ті кислі яблука; і пекли, і варили, і сушили, і змішували з чим лише могли, і "ипікали" "хліб" та коржі. Вони нас врятували від голодної смерті...

Минали роки. Батьки померли. Я одружилася, маю двох дітей. Декілька років тому стовбур яблунівки зчервивів і ми, з болем в серці, мусіли її зрубати. Але від кореня виросли нові паростки і діти їх доглядають, підкопують і поливають; після того як я їм розповіла всю історію цієї яблунівки і яку роль вона відіграла у нашему житті.

Отак і з нами, дорога сестрице, помремо ми з тобою, а наші діти — паростки продовжуматимуть нашу кров..."

Ми доїжджали до мети моєї подорожі. Я по-прощалася з супутницею. А вона, витираючи рукою слози, хустинкою махала до мене з вікна вагону, як до когось давно знайомого чи навіть рідного, з ким вона розділила і хто зрозумів всю радість і сум прочитаного листа.

А ми, одна одній, навіть імена свої не назвали...

НАУКОВИЙ ЗБІРНИК ПРО РОСІЙСЬКИЙ КОЛОНІЯЛЬНИЙ ІМПЕРІАЛІЗМ

Щойно вийшов з друку за редакцією проф. д-ра Михайла Папа науковий збірник п.н. *Російська імперія: деякі аспекти царської і советської колоніяльної практики* (*Russian Empire: some aspects of tsarist and Soviet colonial practices*, 187 р.) У збірнику з'явилися праці таких вчених: д-р Михайло Пап — „Деякі помилкові концепції про російський імперіялізм“; д-р Любомир Винар — „Схема історії України М. Грушевського в контексті дослідження російського колоніялізму й імперіялізму“; д-р Денис П. Дунін — „Американська політика відносно російського імперіялізму“; д-р Вітовт Кіпел — „Білорусь під російською окупацією“; д-р Богдан Бочюрків — „Советська релігійна політика в Україні в історичній перспективі“; д-р Августін Ідзеліс — „Советсько-російська колоніяльна практика в балтійських державах“; д-р Расел П. Морозюк — „Антирелігійна пропаганда в Україні“; д-р Роман Шпорлюк — „Національна історія України і Білорусії як поле політичної боротьби“; д-р Ярослав Рудницький — „Советський лінгвізм: політика і практика“; д-р Олег Зінам — „Советська російська колоніяльна політика у Вірменії, Грузії, Азербайджані і Центральній Азії“.

Автори збірника — відомі дослідники Східної Європи. Збірник присвячений пам'яті проф. Михайла Грушевського, одного з найвидатніших істориків України і Східної Європи. Це видання коштує лише \$14 amer. доларів. Замовлення з грошевим переказом треба надсилати на таку адресу:

Ukrainian Historical Association
P. O. Box 312
Kent, Ohio 44240 U.S.A.

Андрій КАЧОР

ОСИП МАКОВЕЙ

Призабутий письменник, поет, публіцист, сатирик і громадський діяч у Західній Україні — у 60-річчя його смерти.

Зовсім випадково попали в мої руки твори Осипа Маковея, які я колись залюбки читав. І вони пригадали мені, що 60 років тому назад, відійшов у вічність дуже популярний серед тодішньої студентської молоді письменник, поет, літературний критик, сатирик, публіцист і журналіст, педагог і громадський діяч, що жив на переломі XIX і XX сторіччя у Галичині.

З історії української літератури, ЕУ та інших джерел знаємо, що Осип Маковей народився 23 серпня 1867 року в місті Яворові, в Західній Україні. Після закінчення початкової школи в Яворові, продовживав свою nauку в українській гімназії у Львові (1879-1887), а потім на філософічному факультеті Львівського університету, який закінчив у 1893 році.

Ще в гімназії О. Маковей запізнався з творчістю І. Котляревського, Т. Шевченка, Марка Вовчка, Панаса Мирного, М. Гоголя та інших українських і західноєвропейських письменників, які мали вплив на напрям його життя і пізнішої літературної творчості. Зокрема мав на нього великий вплив Іван Франко, якого він запізнав особисто у 1885 році і дружив з ним до кінця його життя.

По закінченні університетських студій О. Маковей віддається всеціло літературній праці. Деякий час він працював помічником редактора журналу „Зоря“ у Львові (1894-95), був відповідальним редактором газети „Буковина“ в Чернівцях (1895-97), а в той же час писав цікаві оповідання та гуморески, як „Весняні бурі“, „Казка про невдоволеного русина“, „Як я продавав свої новелі“, „Новітній плуг“ і інші.

Коли в 1897 році журнал „Зоря“ переорганізовано на загально-український літературний і культурно-громадський місячник „Літературно-Науковий Вісник“, тоді з ініціативи І. Франка запрошено О. Маковея на редакційного співробітника. У ЛНВ він працював до весни 1899 року. У тому ж часі О. Маковей був також співробітником львівських щоденників „Діло“ і „Руслан“.

Осінню 1899 р. О. Маковей одержав працю вчителя української мови і літератури в учительській семінарії в Чернівцях, де працював до осені 1910 року. Відтак три роки був учителем у жіночій учительській семінарії у Львові, а від травня 1913 р., з малими перервами під час війни, аж до кінця свого життя був директором учительської семінарії в Заліщицях (Тернопільська область), де й помер 21 серпня 1925 року.

Перші свої твори друкував у „Зорі“ вже у 1885 р. З поетичних творів О. Маковея слід відзначити поему „Молох“, „Новик“ і збірку поезій п.н. „Гірські думи“ (1898). Однак головні його літературні праці — це проза. Він, як вдумливий обсерватор життя українців в Галичині, написав низку оповідань (згадані вже „Весняні бурі“, „Офера“, „Клопоти Савчих“, „Вуйко Дорко“ і інші), що увійшли в збірку п.н. „Наши знайомі“ (1901). Пізніше він видав „Оповідання“ (1904) і „Криваве поле“ (1921).

О. Маковей також автор двох більших повістей, а саме: „Залісе“ (1897), присвячене побутові українського села та історична повість „Ярошенко“ (1905), де змальовано битву козаків під Хотином у 1621 році. Він також автор критичних нарисів про Т. Шевченка, І. Франка, Лесю Українку, П. Грабовського, О. Кобилянську, Ю. Федьковича, П. Куліша та інших. Як редактор „Буковини“, О. Маковей допомагав увійти в літературу О. Кобилянській, М. Черемшині, Т. Бордулякові, Е. Ярошинській та іншим авторам, друкуючи їхні перші твори.

Майже всі літературні критики стверджують, що О. Маковей найкраще себе виявив як сатирик-гуморист. Він умів дуже чітко розкривати у формі коротких оповідань безбарвне життя галицької інтелігенції, часто удаване народолюбство, політичну демагогію деяких політиків, не називаючи їх правдивими іменами, вживаючи деколи тільки криптонімів.

Він, подібно як В. Стефанік, Л. Мартович і М. Черемшина, умів стисло, кількома реченнями, зобразити якусь подію, або схарактеризувати якусь особу.

У збірці „Прижмуреним оком“, що вийшла 1923 року у Львові, маємо цілу низку таких оповідань. Особливо близкуючою є його сатирична новеля п.н. „Як Тарас Шевченко шукав роботи“. Ця новеля була написана в 1912 році (друкуємо її в цьому числі „Нових Днів“ — прим. Ред.).

В українській літературі ми маємо досить багато творів сатиричного змісту. До кращих сатирик-гумористів треба зарахувати й О. Маковея, про якого ми чомусь забули. Забули про його досить велику літературну спадщину. А він заслуговує на те, щоб, хоч тепер, з приводу 60-ліття його смерти, заговорили про нього наші літературні критики та історики української літератури, а не тільки читачі, до яких я зараховую себе.

Хай ця коротка стаття пригадає нам, що ми маємо гарну літературну спадщину О. Маковея, а його сатиричні новелі не втратили на актуальності ще й сьогодні.

ЯК ШЕВЧЕНКО ШУКАВ РОБОТИ

Був концерт в честь Шевченка, по концерті — комерс в честь співаків і промовця, а по комерсі всі пішли спати, повні гарних вражень, пива, вина і т.п.

Голова партії, пан посол Л., клався спати. Заки ще поклався, глянув на бюст Шевченка, що стояв у сумерках сусідньої кімнати в куті під кімнатною пальмою, і здалося йому, що поет рушився. Коли по хвилині глянув знову, побачив ще більше диво: постамент, на котрім стояв бюст, був одягнений в довгий кожух, а за хвилину уже цілий Шевченко вийшов з кута, зняв кучму і промовив:

— Добрий вечір, пане после!

— Доброго здоров'я, пане Тарасе! Ой, як же ви мене налякали!

— Не бійтесь, добродію! Сідайте, поговоримо. Я до вас з просьбою.

— З якою?

— Знаєте, добродію, надоїло мені стояти тут у вас роками в кутку, — дайте мені яку роботу!

— Яку ж я вам роботу дам?

— Возьміть мене до редакції «Діла», все-таки на щось здамся.

— Ані гадки, пане Тарасе! Одно те, що там повно поетів, хоч і віршів уже не пишуть, не допустять вас із зависті; друге: у видавничій спілці є священики, а ви автор «Марії», — не треба вам катити. А я тепер зі св. Юром у згоді. А там крилошанин Кобилянський такого на вас понаписував, що господи! Третє: «Народний комітет» не згодиться, бо ви не є членом національно-демократичної партії і християнські суспільні рекламирують вас для себе. Четверте: не знати, чи ви опозиціоніст, бо ви писали утопії на тему, щоб усі слов'яні стали рідними братами, на тему братання з ляхами і т.п. Мій противник, Будзиновський, просто з'їв би мене, коли б я вас прийняв до партії і до редакції.

— Ну а послом не міг би я бути?

— Годі, бо ви ані доктор, ані австрієць, ані податку не платите. Врешті, жоден наш посол не уступив би вам місця, хіба, може, посол К., що понаходив у ваших поезіях вплив Міцкевича і немало на тім зискав, отже, може, вступився би вам з вдячності. Він уже кільканайцяль літ все однаково величав вас по всіх академіях і концертах, то, може, згодився би. Він і сьогодні величав вас Прометеєм.

— Треба з ним поговорити, се якийсь добрий чоловік. Так ви не маєте нічого для мене?

Сам не знаю, що таке для вас придумати. Може б, ви намалювали портрет секретаря «Народного комітету», бо він моя права рука... Дещо заробите...

Пан посол, досить зажурений несподіваними відвідинами, склонив голову і ждав на відповідь Та-

раса, але сей мовчав. По хвилині посол глянув, але на фотелю не було вже нікого, тільки у кутку на постаменті стояв поетів бюст, як і перше.

— Що се таке? — воркнул пан посол, протираючи очі; глянув ще раз на бюст і пішов здивований у спальню. В нього привиди бувають часто.

Тим часом пан професор і посол К. заїдав ще, своїм звичаєм, фігу перед спанням і глибоко зітхав по тяжкій праці. Адже він сьогодні мав промову в честь Шевченка!

Зітхав він, коли чує: хтось стукає в двері.

— Хто там?

— Тарас Шевченко.

— Се не може бути!

— Я сам! Пустість! Прийшов подякувати вам за промову.

— Дивно! В таку пізню пору! Я тяжко втомлений.

— Вибачайте, се мій день і моя ніч; пустість, будьте ласкаві!

— Як же ж так, без візитної карточки, без нічого, не заповівшись? Хіба ви не знаєте, хто я?

— Якже ж мені не знати? Знаю. Адже ви про мене стільки писали і говорили!

Пан професор відхилив остережно двері — перед дверима стояв справді Тарас Шевченко.

— Прошу! Сідайте! Що привело вас до мене?

— Роботи шукаю, добродію, — відповів Тарас, сідаючи. — Надоїло стояти по кутах хат без діла.

— Яку ж роботу міг би я вам найти?

— Казали мені, що ви віддали б мені свій посольський мандат, — ви один, а більше ніхто.

— Я? Мав би мандат віддати?! Се ж як?

— Ну так, зовсім звичайно: ви зрікаєтесь в мою користь, і я кандидую.

— Ніколи в світі, добродію! Я вас дуже шаную, але — вибачайте — мені здається, що ви не є доволі підготовлені, щоби бути послом. Я ще з гімназії приготовлювався до того.

— Адже ви мене сьогодні на концерті назвали Прометеєм!

— Ну, се інше діло! Але де ж вам послом бути? Та й на що вам се здається? Пишіть вірші, та й годі! Адже ви не знаєте говорити по-німецьки!

— Се правда! Шкода! Ну, а коли б так ви мене зробили своїм доцентом?

— Без докторату! Без іспитів! Без дисертацій! Помилуйте, добродію, се ж у нас таке не буває...

— Ну то хоч дозвольте мені, щоби я один курс читав про свої власні поезії. Ви і так тепер не вчите.

— Але ж, добродію, ви не маєте до сього потрібних кваліфікацій! — розсердився вже пан професор.

— Вибачайте, але я гадаю, що вже що як що, а свої власні вірші чей я розумію?

— Ні, добродію, ви їх не розумієте! Говоріть що хочете, — се не таке легке діло, як вам здається.

(Закінчення на стор. 27-ї)

КЛЬОД СІМОН — ЛАВРЕАТ НОБЕЛЯ

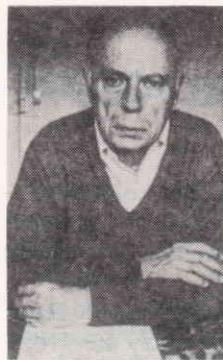
В 1985 році нагороду Нобеля в ділянці літератури одержав 72-літній французький письменник, Кльод Сімон. Він народився 10 жовтня 1913 року в місцевості Тананаарів, ан острові Мадагаскар. Коли йому було 9 місяців, його батьки повернулися до Франції. Батько був офіцером у французькій армії та загинув під час I-ої світової війни.

Кльод Сімон провів свої дитячі роки в Перпіньяно, у Східних Піренеях. Закінчив Колегію св. Станіслава в Парижі, опісля почав студіювати малярство. В 30-тих роках багато подорожував, бачив Еспанію, Німеччину, Советський Союз, Італію і Грецію. Брав участь в Еспанській Громадянській війні по стороні республіканів. У 1939 році мобілізували його до французької армії. В травні 1940 року він попав в німецький полон, звідки вдається йому втекти. До 1944 року проживав у Перпіньяно, а по звільненні Франції повернувся до Парижу. Від того часу життя його проходило чергуючись між Парижем та малим селом біля Перпіньяно, де він вирощує сади та виробляє вина.

Всі ці біографічні, історичні та географічні дані стали канвою для його романів, в яких він змальовує життя звичайних людей, передаючи їм власний життєвий досвід. Людські переживання, надії, любов, зрада, смерть, війна стали темами для переживань і рефлексій протагоністів його творів.

В 1941 році Кльод Сімон закінчив писати свій перший роман „Ле Трішер“ („Ошуканець“), але книжка з'явилася друком щойно в 1945 році після звільнення Франції. Ані цей його перший роман, ані наступний „Гулівер“ (1952 р.) ані „Обряд Весни“ (1954 р.) не принесли йому великого розголосу. Його зарахували до школи „нового роману“, але літературні критики не звернули на нього більшої уваги. Щойно з появою його романів „Вітер“, „Трава“, „Дорога Фляндриї“ Сімон здобув собі визнання.

Поза межами Франції він був до недавна мало відомий. Його стиль, побудований на мовній еквілібрисці, та широко розгорнених метафорах не є легкий для перекладачів. Сімон уживає довжелезніх складних речень, часто ще й перериваних вставками в дужках, які уводять читача в асоціативне мислення автора, відривають деколи від основної теми й заплутують ситуацію до тієї міри, що читач нераз може забути, що було сказане на початку речення. В романах Сімона немає традиційної хронологічної розповіді, ані нормальної заув'язки, кульмінації та розв'язки. Все проходить наче в поза часовому і позапросторовому розмірі людської душі. Люди в романах Сімона не діють, а дуже часто тільки реагують на своє зовнішнє

довкілля, на те що діється в природі, на політичні історичні зміни, які є поза сферою їх впливів і навіть поза сферою їхнього розуміння. Трагічний сенс існування, іронія долі, відчуження людини в подружжі, в родині — прозирають з усіх його романів, вражают нераз крайнім пессимізмом. Однак Кльод Сімон досягнув такої віртуозності в мовній еквілібрисці, що його можна читати

просто вслушуючись у саме звучання слів, у ритм і музику самої мови. Мова для Сімона стала як самочіллю.

Сімон, як і всі інші представники школи „нового роману“ уважає, що роля мови — не інформувати, а радше побуджувати, відкриваючи світові внутрішній стан людини, комунікувати про те, що зароджується в підсвідомості й спонукає людину не раз до зовсім несподіваних вчинків і потягнень. Людина говорить не тому, щоб когось навчати, але тому, щоб дати про себе знати й звернути на себе увагу інших. Ідеально, мова повинна б зближувати людей через виміну завчених звуків, які відповідають певним станам самопочуття людини в певних життєвих ситуаціях. Модерна софістичізована людина, однак, навчилася вживати мову не для комунікації, але дуже часто для прикриття своїх справжніх тенденцій. Кльод Сімон у своїх останніх романах розвинув концепцію мови, як незалежної категорії, яка розвивається сама по собі „слово по слові“ і впливає позитивно або негативно на поведінку і взаємини людей. „Не людина творить мову, але мова творить людину“.

Кльод Сімон щойно в останнім десятилітті здобув собі широке визнання в літературних та університетських колах світу. Його твори такі як „Битва під Фарсалюсом“, „Триптих“, „Наука Речей“ здобули йому світову славу. Від деякого часу його запрошують читати лекції в багатьох університетах Європи, Америки, Японії та Індії. Мені не відомо, щоб якийсь твір Кльода Сімона був переведений українською мовою. Це правдоподібно тільки випадок, що книжки Сімона, які видавало французьке видавництво „Міньюї“ воно друкувало в українській друкарні в Парижі і багато книжок Сімона та інших представників школи „нового роману“ носять на останній сторінці етикетку: „Цю книжку закінчено друкувати (такого то дня і року) в Першій українській друкарні у Франції, рю Сабо, №р. 3“. Та все ж таки, мені здається, що це не випадково, що наша відома поетеса і письменниця, Емма Андієвська, в своїх прозових творах „Герострати“, „Роман про Добру Людину“ та „Роман про Людське Призначення“ своїм мовостилем дуже наближається до стилю „нового роману“, якого одним з найвизначніших представників є теперішній лавреат Нобеля, Кльод Сімон.

ЮВІЛЕЙНИЙ РІК

У 1985 році дуже урочисто відзначали 40-ліття закінчення 2-ої Світової війни, перемогу над німецьким фашизмом та вшановували пам'ять воїнів, які поклали життя в боротьбі за перемогу.

У 1945 році всі країни, які, в тій чи іншій мірі, брали участь у війні, радісно святкували її закінчення, лише втікачам з ССРС не було чого радіти. Нам загрожувала примусова депатріяція, а то було рівне засудові на смерть.

Минулого травня, коли по всіх каналах телевізора передавалися спогади про славну перемогу союзників над Німеччиною, мене обурювали промови сов. вождів, а головне самого Горбачова, коли він хвалився пояснював, що близьку перемогу треба завдячувати виключно геройству Червоної армії та геніальному керівництву вищого сов. командування. Ні словом він не згадав про величезну допомогу щедрого "дядька Сема", яка і врятувала ССРС від "бліскучої" поразки.

Повертаюся думками по пізньої осені 1941 року... Мешкали ми з матір'ю у Південному Виселкові — 18 кіл. від Харкова, який був тоді оточений з трьох сторін німецькими військами.

Наше невелике селище було цілком ізольоване від світу, ми не мали уявлення, що робиться на фронтах. Бачили, як горів Харків, його бомбардували й палили німецькі летунські з'єднання.

Бачили теж, як через наш виселок проходили групи совєтських вояків, що блукали, як вівці без чабанів. Ходили чутки, що вище командування, давши наказ зірвати містки, які де були, та позакладати міни навколо Харкова, сіло на літака, та й полетіло десь у безпечніші місця.

Шкода було дивитися на це "добресне" військо... Чоботи, чи яке у них було взуття, майже розвалювалося, бо український чернозем цілком розмок від осінніх дощів, а вони, бідні, блукали, не знаючи куди йдуть і чого...

Деякі з них, навіть, не мали рушниць, а хлопчики, що бігали всюди поза виселком, натрапили на горбик свіжої землі, на якому стирчала рушниця, а до неї причеплена записка: "За Сталіна та за колгоспи воювати не будемо." В тій "могилі" була похована купа рушниць.

Ці бідолашні "бійці" були голодні, а просити у населення їм суворо заборонялося. Жінки з чутливими серцями, хотіли їх підготовувати, та "нінінки", що залишилися при них, бажаючи прислужитися начальству, яке їх давніо покинуло на поталу, твердо притримувалися цієї заборони.

У виселкові життя пливло, більш-менш нормально, хоч місцева влада вже десь зникла. Мешканці, у великий більшості робітники, що працювали у Харкові, мали маленькі господарства, то й дачали собі якесь раду. Пекарня регулярно випікала хліб і щоранку перед нею товпилися голодні бійці. Їм давали по хлібині і вони накида-

лися, як голодні вовки, не розжовуючи, ковтали, давалися тим хлібом.

Чимало їх гинуло від куль, бо німецькі літаки шугали понад самими головами та нищили тих безборонних бідаків. А деякі з них натрапляли на "свої ж" міни та й гинули від їх.

За якийсь час ми побачили, як через виселок їхали німецькі танки і зрозуміли, що Харків уже окупований німцями...

Хочу ще написати дещо з подій у лютому 1943 р., свідком яких я була.

Тоді я перебувала з мамою в містечку Харківської області, куди ми втекли, рятуючись від голодної смерті, яка нам загрожувала, як і багатьом харків'янам.

Німці вже "галопом" відступали, а за ними гналися бійці Червоної армії, про яку повідомляло нас "радіо ОБС" — (Одна Баба Сказала, бо інших відомостей ми не мали), що у війську були в більшості сибиряки, воякам українцям влада не довіряла. Те ж саме "радіо" повідомило, що німецький комендант і районове начальство вже десь виїхали. Ми ж тремтіли, чекаючи повернення тієї "нелюдяної" влади, вона вважала всіх, які не евакуювалися, зрадниками і загрожувала, при поверненню, їх нищити... Навколо була тиша, як перед бурею. Ночами ми не спали, бо уявлявала все найгірше, що можна було собі уявити.

Одного ранку я сиділа біля вікна, що виходило на дорогу, яка вела в напрямку повітового міста Краснограду. Ралтом почула на дорозі якийсь рух... Глянула й заніміла від здивування: двоє, зв'язаних разом, дитячих саночок, в які запряжені "коростява" конячина, везли скоростріл, а на санках стояв "боєць", на голові у нього "будьоновка" (селяни називали ту шапку "спринцовкою"), махав батогом і голосно гукав: "На Берлін!" Та шкапа ледве пересувала ногами, та боєць був дуже воявничий.

Не встигла я отягитися від баченого, як господиня покликала до другої кімнати: "Ось ідіть! Тут є щось цікавіше!..." І дійсно, там через вікно я побачила, як кажуть, картину, що була гідна пензля найкращого мистця, аби могла залишитися для історії: гармату тягнули дві пари волів (а, може, й корів).. Так наступала "геройська" Червона армія.

У селі була насторожена тиша: люди поховалися по хатах, не знаючи, що їх чекає. Лише хлопчаки 10-12 років, які взагалі нічого не боялися, та все хотіли бачити, казали, що недалеко на дорозі бійці викопали неглибоку ямку і туди поставили скоростріл та готувалися до бою з німцями. Літаки, які час від часу з'являлися над селом, спокійно літали, як видно, спостерігаючи, що буде робити сов. армія, але не чути було, щоб той "знаменитий" скоростріл відзвівався.

Та ж "розвідка" — хлопчаки пояснювали, що скоростріл відмовився стріляти, а "геройські бійці" розбіглися й поховалися десь у кущах. Скільки політрук не кричав, не лаявся так, що його було чути на всю вулицю, нічого не помагало, воїнки сиділи тихо в кущах, як "миші під вінком..."

Коли німецькі літаки відлетіли, бійці повізли-

ли із своїх сковищ і, не дивлячися на заборону начальства, пішли по хатах, де їх підгодували. Тоді, як твердили наші селяни, дисципліна у війську була дуже слаба. Вночі це військо десь зникло, залишивши свій скоростріл там же в ямці.

Знову ми не знали, що навколо нас діється, яка у нас влада...

Прийшла чутка, що німці оточили ту советську частину, яка до нас заскочила і червоних вояків ми більше не бачили. Але в Харкові, куди вони теж прорвалися, затрималися на три тижні.

Деякі сов. вояки, які вирвалися з оточення, ті, що з навколошніх сіл, заходили до селян і просили якогось, хоч найгіршого одягу (чогось порядного місцеві люди й самі не мали), щоб у цільному добиратися вже до своїх хат.

Лейтенант із цієї частини зайшов до нашої господині і, поки вона його підгодувала, та шукала щось із одяжі, розповів дуже цікаві речі про їхній наступ.

Коли Америка затримувалася з допомогою, то як казав вояк: "вони сиділи тихо і чекали, бо ж не було чим воювати. Але тієї зими—1943 року "дядько Сем" особливо розщедрився і засипав сов. військо усім потрібним, включаючи й харчі. Доставили тоді до Сталінграду багато танків різних розмірів і командування зараз же посадило на них танкістів, та й пустилися навзdogін за ворогом, але догнати його тоді не пощастило..."

Господарка, звичайно, як у советів: забракло пального для танків, їх поступово залишали на дорозі, та далі гналися на них, в яких ще було трохи пального. Закінчив вояк свою розповідь так: "по всьому степу, від Сталінграду до Донбасу можна бачити, занесені снігом, американські танки. Ми ж сюди, як ви й бачили, прибули на волах, а вірніше на коровах, та на ледве живих конячках."

Сов. армія, при великій допомозі щедрого союзника, дісталася в листопаді 1943 р. до Києва і там — другий окупант, прогнавши німців, святкував роковини "Великої Жовтневої революції", яку колись большевицькі вожді називали "безкровною" ..

Знову, дякуючи тому ж щедруму союзникові, що поставав усе необхідне, а Сталін, який хвалився Черчілю що: "у меня людей много", безглуздо жертвував "своїми людьми" — бідними червоноармійцями, що їх не рідко гнали на передову лінію фронту навіть не озброєних, то й здобули Берлін, а скільки там Сталін поклав "своїх людей" то й не рахували, полягло ж їх там не один мільйон, а значно більше.

КОТРІ ЛІПШІ?

— Котрі більшовики були ліпші: ті, що прийшли в 1939 році, чи ті, що прийшли в 1944-му?

— Ті, що прийшли в 39-му.

— Чому?

— Бо вони відійшли в 1941 році, а ті з 1944 року не хочуть відійти.

Михайло В. ГАВА

„ГАЙДАМАКИ“

(До відмічення 145-тиліття першого випуску поеми Т.Г. Шевченка „Гайдамаки“ і 100-ліття видання з ілюстраціями художника Панаса Г. Сластьона)

Для своєї поеми „Гайдамаки“ Шевченко використав в першу чергу українську народну творчість (перекази, легенди, пісні), спогади свого діда, а також історичні праці про повстання 1768 року в польській, українській і російській літературі.

Мабуть основою були твори А. Плюшара, „Енциклопедичний лексикон“, „Історія Русів“ Д. Бантиша-Каменського, О. Максимовича „Оповідь про Коліївщину“ та Є. Брандтке „Історія Королівства Польського“.

Перечитував також популярні в той час художні твори М. Чайковського (передусім „Вернигора“ з якої запозичив вбивство Гонтою своїх дітей до речі, не історичний факт, а радше алегоричний), С. Гощинського „Канівський замок“ та твори В. Наріжного і К. Рилєєва.

Поему „Гайдамаки“ Шевченко почав писати 1839 року, а закінчив 1841-го.

Він був чи не першим в Європі романтиком, який у центрі твору поставив не героя одинака, а цілу громаду месників, яка вірить у переможну боротьбу народу проти національного, соціального і релігійного поневолення, чужинцями.

У постаттях Залізняка і Гонти, поет втілював віру в народ, що має право розправити крила і бути господарем у своїй власній хаті.

Побіч М. Залізняка й І. Гонти, Шевченко поставив третю постать головного героя поеми Ярему, якого вписали в реєстри Галайда. Постать Яреми надала творові геройчно-революційного характеру де кожний розділ — „Конфедерати“, „Галайда“, „Титар“, „Свято в Чигирині“, „Треті півні“, „Червоний бенкет“, „Гупайлівщина“, „Бенкет в Чигирині“, „У монастирі“ та „Гонта в Умані“ — сповнений великого драматичного напруження.

На відміну від багатьох тогочасних драматичних поем, поет романтичну лінію ставить на другому пляні, на першому ж вмотивовує події, котрі довели до Коліївщини.

Всенародний рух гайдамаків або Коліївщина — це народна помста і відповідь на криваві злочини польської шляхти та езуїтських орденів на Україні. Це найповніше розкривається у розділах „Треті півні“, „Червоний бенкет“, і „Гонта в Умані“. Напруженість збільшується з кожним розділом, хоч розвиток сюжетної лінії часто переривається ліричними відступами, коханням Яреми до дочки вбитого титаря Оксани.

Слово „гайдамак“ походить від тюркського „гайде“ — ганити, чинити сваволю, а також мститися. Гайдамацькі загони складалися переважно з селян-втікачів, котрі не могли знесті наруги від польської шляхти і жидівських орендарів, які тримали

в оренді навіть православні церкви в Україні.

Ватажками гайдамаків були запорізькі козаки, а часто також українські старшини із служби у польської шляхти. Перше гайдамацьке повстання спалахнуло 1734 року. Воно охопило всю Правобережну Україну, окуповану поляками. Рух відплати перекинувся і в західну Україну, а частково також на Білорусь. Це був грізний рух поневоленого народу і придушувати його часто до помочі полякам ставав московський уряд.

Найбільш грізним і замітним був вибух народного горя в 1768 році. Шевченко переконливо представив гайдамаків не як розбійників, як іх намагались представляти вельможні тих часів, а як борців, які стали „за святую правду й волю“.

Роки 1843-45 були для Шевченка могутнім піднесенням його творчості. В той час появляється його захальянна збірка „Три літа“, до якої увійшов і прекрасний твір „Розрита могила“.

„Гайдамаки“, так і збірка „Три літа“ на багатьох українських патріотів зробили потрясаюче враження. В цих творах уперше висловлено нашою мовою глибокі революційні думки, полум'яні заклики на повалення панівного чужого деспотизму, що давали надінення для боротьби за світле майбуття рідного народу.

Як писав у своїх спогадах Микола Костомаров, — „мене обдало жахом... Я побачив, що муз Шевченка роздирала завісу народного життя. Мені було страшно і солодко, солодко і боляче. Шевченкова муз прорвала підземне склепіння, кілька віків, замкнене багатьма замками, запечатане багатьма печатями і засипане землею. Шевченкова муз сміливо стала невгласимим світлом і відкрила шлях свіжому повітрю і людській допитливості...“

Після великого козацького зりву під проводом Богдана Хмельницького, становище України опинилося у лещетах двох утисків: Лівобережжя-під контролею московського царата, а Правобережжя під владою поляків. Але пам'ять про геройчу постать і вчинки полк. Палія на Правобережжю нуртували не тільки в думах кобзарів, але й у споминах населення. Жахливий утиск польських магнатів часто доводив населення до очайдущих дій. Гайдамацькі ватаги брали „свячені ножі“, гуртувалися біля досвідчених ватажків з вільного Запоріжжя і ставили бойовий спротив.

Були часи коли Київське і Брацлавське воєводства майже вповні контролювали гайдамаки. Кульминаційною точкою став 1768 рік, коли утиски набрали форм, яких український народ вже не міг віддертати. Відважніші його сини взяли „свячені“ і почалася страшна відплата.

Шляхта і її жидівські орендарі шукали захисту перед народною пімстою у замках та оборонних городах. Найбільше їх скупчилось в укріпленнях графа Потоцького у місті Умань. Мимо оборонних мурів і добірного війська, гайдамаки здобули місто і почався „пир“, який з таким чуттям описав у поемі „Гайдамаки“ Т. Шевченко.

Гайдамаки не милували своїх гнобителів і жор-

стоко розправились з ними. Мабуть, багато треба було зазнати лиха, щоб дійти до такої злоби і піմости.

Залізняк, стоячи з головним військом під містом Чигирином, сильною рукою тримав кермо народного повстання і розсилає універсал „щоб народ спільно, об'єднано прямував до визволення і збереження своєї віри“.

Під Уманню сталася не передбачена поляками подія. Полковник і сотники, котрі були на службі у поляків, відчули зов української крові й переїшли на сторону гайдамаків.

Один із них, Іван Гонта, у воєводи Потоцького був улюбленим і довіреним. За вірну службу отримав багаті маєтки, які забезпечували йому добре життя і пошану серед польського магнатства. Тож його відважний крок був мотивований не матеріальними користями а відчуттям принадлежності до народу, з якого він увійшов і для якого „у лиху годину“ він повинен служити.

Хто знає на чому скінчилось б те народне повстання, коли б польський наляканий уряд не звернувся за допомогою до московської цариці Катерини. Всенародне повстання могло перекинутися і на Лівобережжя, де московські воєводи поводилися не лішше від польських.

З Петербургу був присланий наказ до генерала Кречетнікова, щоб вислав полк донських козаків під командування полковника Гурєва буцімто на допомогу не полякам а гайдамакам.

Як це вже бувало, облудою і зрадою захопило московське військо гайдамацькі розташування з головними полководцями Залізняком і Гонтою. Жахливо катували Гонту, запрошуючи шляхту на це небуденне жорстоке видовище. Жінку і чотири доньки Гонти також прилюдно бито, а потім заслано на тюремне покарання.

Залізняка з Лівобережної України відправили до Києва і замкнуто у Києвопечерській фортеці.

Гонту ж за „зраду польської ойчизни“ катували довго. Існує переказ, що деякі шляхтичі, знаючи, що Гонта має дорогі речі, просили що не будь на пам'ятку про давню дружбу. — „Добре, — промовив Гонта. — Пригадайте завтра.“

Цілу ніч мріяв шляхтич про золотом шитий Гонти пояс. А коли другого дня знова почали катувати Гонту, Гонта промовив: „Перше пасмо здертої із мене шкіри, дайте тому панкові на пояс“.

Коли гайдамацьке повстання було придушене, шляхта ще довго нещадно розправлялася з учасниками.

Багатьом із них відрізали вуха, стинали голови, багатьох садили на гострі палі. Гонту після нелюдського катування убили, порубавши шаблями на шматки. Залізняка, як російського підданого, судив царський суд і після жорстокої карі батогами заслав у Сибір де він і помер.

Так вмирати можуть тільки ті, які вірять, що на їхньому боці правда і ніяка жертва для свого народу ніколи не завелика.

Поема „Гайдамаки“ це один із найбільших і найсильніших творів Шевченка.

Поет у цій поемі підноситься до найвищої точки свого бурхливого життя. Проголошує те, до чого в той час ніхто не наслідовався.

Московська еліта, коли викупляла Шевченка з неволі, мабуть думала, що колишній кріпак-малорос, як багато інших українського роду мистців, збагатить російську культуру, — а тим часом він став реформатором українського письменства і будителем українського народу.

Московський критик Белінський намагався зненіти Шевченка або принаймні змусити його писати російською мовою. На такі вимоги Шевченко відповів поемою „Гайдамаки“. Російська критика поставилась до поеми негативно, добагаючи в ній зло і розбищацькі дії неконтрольованої простої маси. Польська критика також вбачила в поемі прославу брутального вчинку.

Навіть українські критики не однаково зрозуміли твір і де хто вважав, що твір не викінчений і не творить сущільності в ідеї.

Та не зважаючи на контроверсійність, Гайдамаки цікавили багатьох письменників і рух „гайдамачини“ став темою багатьох творів, зокрема в польській літературі. Побіч М. Чайківського у перших роках дев'ятнадцятого століття з'явилася друком Піллера „Ванда Потоцька“, Камінського „Гелена чилі Гайдамаци на Україні“, Гощинського „Замок Каньовські“, Грабовського „Коліщизна і Степи“, Ю. Словацького „Беньовські“ та інші.

Російські письменники і поети цією темою цікавилися менше, і в їхньому насвітленні гайдамаки трактуються переважно як розбишки. Та і польські письменники не відчували, що українські народні рухи сімнадцятого і вісімнадцятого століття — це не були бунти черні проти „високої польської культури“ а прагнення народу щоб у „своїй хаті була своя правда і сила і воля“.

I тут виникає цікаве питання: звідки ж узяв Шевченко такі сильні ідеї та образи на базі яких постала найбільша його поема „Гайдамаки“?

Мабуть зерно правди посіяло у ньому його „столітній дід“, що змалював молодому Тарасові картину національного прагнення визволити Україну.

Читаючи повість „Вернигора“, в якій М. Чайковський Івана Гонту змальовує як, звичайного злочинця, який вбиває всіх без розбору, навіть власних дітей, Шевченко знов, що це не зовсім так. Він виразно бачив інший образ Гонти: образ мученика, але мученика-героя. Згадаймо картину, коли Гонта вбиває власних дітей тільки за те, що вони католики, тобто в тодішніх умовах вороги України.

Шевченко знов, що ця картина не відповідала історичній правді, але була потрібна, щоб показати трагедію батька і покуту перед рідним краєм, перед своєю нацією, за попередню службу ворогові.

Шевченко, подібно як і Гоголь в повісті „Тарас Бульба“, ставить батька в таку позицію, що він

власною рукою карає сина-зрадника котрий пішов на службу ворога, I коли Тарас Бульба приніс у жертву одного сина, то Гонта — аж двох.

Коли перший стріляє дійсно зрадника, то Гонта „убиває“ дітей, які ще фактично Україну не зраджували, але в майбутньому могли зраджувати.

У цій алегорічній картині бачимо духову велич Шевченка і його розуміння, яку ціну дається нераз за визволення своєї нації.

Історична поема „Гайдамаки“ є також пересторогою на майбутнє, що злочин ворога завжди матиме месників.

З ДІЯЛЬНОСТИ „КОЗУБА“ В 1986 РОЦІ „ГАЙДАМАКИ“ НА СЦЕНІ

З початком цього року в культурно-мистецькому товаристві „Козуб“ у Торонті відбулося кілька вечорів, про які напишемо пізніше.

У п'ятницю, 28 березня, о год. 7:30 вечором у залі на вул. 404 Батурст буде показана історична поема Т. Шевченка „ГАЙДАМАКИ“ — синхронізована картинами художника П. Сластіона і художнім читанням. Виконавці: Олесь Сторчак, Роман Гурко, Тарас Ліщина, Надія Ковальчук, Мирослава Колесар і Богдан Стрижовець.

На всі вечори „Козуба“ вступ за добровільними датками.

„ВНУКИ СТОЛІТНЬОГО ЗАПОРОЖЦЯ“

Наше видавництво збагатилося новою книжкою Докії Гуменної ВНУКИ СТОЛІТНЬОГО ЗАПОРОЖЦЯ.

Довголітня приятелька і співробітниця „Нових Днів“, письменниця Докія Гуменна подарувала повний наклад книжки для нашого видавництва в пам'ять незабутнього основоположника і редактора „Нових Днів“ Петра Кузьмовича Волиняка.

Книжка формату 14 см. × 21.5 см., на 144 сторінки, в м'якій оправі, коштує 5 кан. дол. в Канаді й 5 ам. дол. (або рівновартість) поза Канадою, включно з пересилкою.

В книжці понад двадцять коротких оповідань з сучасного життя українців поза Батьківчиною. Книжка читається захоплююче і легко.

Шановні авторці цього цікавого нового твору, Докії Гуменної, дякуємо за цей дар для добра „Нових Днів“. Бажаємо його доброго здоров'я й дальших успіхів у творчій праці на ниві української літератури.

Всіх читачів журналу й любителів української книжки запрошуємо замовляти книжку у видавництві „Нові Дні“ на адресу подану на другій сторінці обкладинки журналу.

Редакція і Видавництво „Нові Дні“

Ми вдячні всім читачам, що самі доглянули змінену адресу „Нових Днів“ і вживають її в листуванні. Просимо всіх читачів вживати тільки ту адресу, яка подана на 2-ій сторінці обкладинки журналу.

Адміністрація.

Микола КОЛЯНКІВСЬКИЙ

ТАК БУДУВАЛИСЯ ФУНДАМЕНТИ

(Продовження з „Ми і Світ“)

19 жовтня 1980

Вчора приїхали з України. Так неначе побували в Торонті. Навіть голова не крутиться. В Музеї застали все без найменшої зміни. Ніля і Владзя все доглянули. І листя навіть на деревах не опало.

20 жовтня 1980

У нас тепер проблема, як прожити нам зиму. Але досить дніві його турботи. Осередок з Вінніпегу запросив одне з нас приїхати з викладом і фільмами про Курилика. Надіслали летунський квиток. Поїде Оля.

Брук питав за картинами. У мене чотири незаплачені. Отже посилаю гроши 450.00 дол. за дві дешеві. Не маю грошей на всі. Треба якось заплатити найближчий мортгелж.

22 жовтня 1980

Були в Івахнюків. Принесли всякого їстивного добра! Була гарна подорож, чудові осінні кольори дерев. Ввечорі телефонував Мірко Пилишенко.

25 жовтня 1980

Вчора були в нас д-р Скааб з дружиною. Вечеряли в ресторані в Грімсбі. Опісля поїхали на відкриття виставки Таліса Кікавки в Гамільтонській Галерії. Кікавки не було, тільки його жінка Гіта. Нині телефонував з Ванкуверу п. Прокопчак, замовив 2 примірники „Страстей Христових“ і „Український Піонер“ Василя Курилика. Музей відвідала гарна родина Врен і Олівер Денніс, письменник і журналіст, як також проповідник і дорадник пресвітерських церков у Торонті. Хоче написати про Музей.

Несподівано приїхала Наталка і Микола Томці. Був теж на обіді д-р Геньо Стецьків. Томці повезли Олю на літак до Вінніпегу в Торонто. Падав сильний дощ. Приїхала сестра Джеррі Кембелла. Є надія, що завтра врешті, майже після року неволі, будуть звільнені американські дипломати в Тегерані.

26 жовтня 1980

Неділя. Вранці було тільки двоє українців з Клівленду. Заплатили вступ 4 дол. Це все. Я почав писати репортаж з України. Але ледве, чи зможу видати „Ми і Світ“. Хіба, що сталося б ще одне чудо. Вітер, хмарно й холодно. Післязавтра приїжджає до нас Богдан Ухач з Дітройту.

5 листопада 1980

Була одна пані з дітьми і пара канадців з Брэйсбрідж. Ці останні купили „Страсті“. Все ще не

було приморозку. Ще можна в хаті працювати з малим опалом. Пишу листи з просьбою купити книжки та до боржників „Ми і Світ“.

6 листопада 1980

Були п-во Кушнірі з Гамільтону. З пошти прийшов чек на 520.00 дол. за „Український Піонер“ від Української Книгарні в Едмонтоні. Багато допоміг. Ми завезли до Вірджіл чека на мортгедж.

10 листопада 1980

Вчора було двох людей з Торонта і д-р Когут з Воррен, а нині — дві жінки: полька й українка (канадки). Українка купила „Страсті“. Сьогодні відбулися муніципальні вибори. В Ніагарі переміг майор Томпсон.

12 листопада 1980

Знов не було нікого, але з пошти прийшли нespодівані гроши за книжки та постійна пожертва від моого доброго о. Т.Р. Вночі 1° — 2° морозу, день досить соняшний. Снігу ще не було. Прийшло замовлення на 6 книжок „Українського Піонера“ та на 6 примірників „Страстей Христових“.

19 листопада 1980

Вчора їздили до Торонта, я читав коректу „Ми і Світ“ і робив макет. На вечері були в о. Остаповича. Як поверталися впав сніг 5-6 см. Сьогодні знову в Торонті — ревізія „Ми і Світ“. В друкарні Оля дісталася дуже сильний катар, морозило. Боюся, щоб не почалася хвороба, як минулого року. А загалом то огортає знову безнадія. Вже й нерви в нас не витримують.

25 листопада 1980

Були в нас гости з України: Тамара Новицька, артистка Лариса Остапенко-Білашева з Київської Філармонії й Б. Гнида з Театру Опери та Балету.

26 листопада 1980

Нікого не було. Пополудні їздили подивитися на Ніагару і на квіти в оранжерії.

Три дні тому був великий землетрус в околиці Неаполю. Все ще відкопують з руїн трупів. Вже понад три тисячі убитих. В Каліфорнії біля Сан Бернадіно велика пожежа. Шкоди багато мільйонів доларів. Тому тиждень згорів готель у Ляс Вегас. Згинуло 84 людей. Війна на Близькому Сході між Іраном і Іраком поширюється. У нас ніякої вістки від Роджера Янга. Мабуть нічого йому не пощастило зробити. Стоїмо перед зовсім невідомим. Наступний мортгедж ще заплатимо, а в січні наші можливості закінчаться, тим більше, що тоді треба вже повертати банківську позику 10.000 дол., яку ми взяли на заплату друку „Українського Піонера“.

Не знаю навіть, чи можна ще просити в Бога чуда.

30 листопада 1980

Неділя. Був тільки один чоловік. Опісля приїхав Кікавка з трьома приятелями, в цьому двох молодих артистів з Латвії. Лагідна погода без морозу.

2 грудня 1980

Сніг, вітер і холод почався щойно цього вечора. А весь день падав дощ і було тепло, біля 10 градусів.

Як завжди, в останній хвилині приїшла несподівана допомога на потреби цього місяця. Телефоном д-р Мартинюк купив Курилика літографію „Біржа“. Ми їздили сьогодні до Бофало й надали образ автобусом. Крім цього приїшло сьогодні з пошти 450.00 дол. від Ігоря Левицького, д-ра Грабовського, від Коренів та ще й замовлення на книжку „Українського Піонера“ з Лейкланд Коледжу в Альберті. Дуже це нас піднесло на дусі.

5 грудня 1980

Сьогодні вислали „Ми і Світ“ (вересень-жовтень). Був в музеї редемпторист о. Петро Стасів з Торонта. Купив два примірники „Українського піонера“ і передплатив журнал. Телефонувала п. М. Коритко. Запросила на латинський Святий Вечір. Гарний лагідний день.

12 грудня 1980

Знову топиться сніг, але заповідають холод. Телефонували Бриковичі, що померла їхня мати — Бриковичева. Завтра похорон. Помер колишній прем'єр Квебеку, Лесаж. Я з ним познайомився був зараз по приїзді до Канади. Ми сиділи поруч при обіді, бо я не знати слова по англійські. Кожний мусив представитися. Я зробив це французькою мовою. Тоді він сказав, що як мій сусід він повинен також говорити французькою, включно до міністра Пікерсгіла (тоді він був міністром для справ еміграції), який влаштовував обід для преси. Лесаж був тоді міністром для справ Півночі.

14 грудня 1980

Неділя. Завернули з дороги до церкви назад додому, бо почалася густа сніговія. Згодом випогодилося, але стало дуже холодно біля 15° морозу. Очевидно нікого не було. Телефонували Стецькові, просять нас на свята. Я робив звіт для фінансового уряду від нашої корпорації. Приїшла думка, щоб пробувати дістати державну допомогу. Треба проти надії сподіватись.

15 грудня 1980

Мороз біля 8°Ц. Нікого не було. Д-р Третяк-Шільдс прислали різдв'яний дарунок. Приїшло одне замовлення на „Українського Піонера“ від інж. В. Ваціка і це все. Невеликий відгук на мій заклик допомогти музею, купуючи книжки. Вибираю по 20 примірників журналів з моїми статтями за останніх 15 років, щоб зробити 10 примірників книжок. Може дати кілька примірників на правах

рукопису до бібліотек. Це все таки вийде поважна книжка.

Приїшов лист від Аліції Ольшевської з Варшави. Пропонує надіслати виставку нових її творів. Вона також, видно турбується, щоб збереглось щось на випадок якоїсь завірюхи.

16 грудня 1980

Оля телефонувала до Зелінського, керівника Відділу Галерії на Онтаріо в Оттаві, про можливості допомоги. Надішле інформації. Ввечорі приїхала молода учителька угорського роду і купила альбом Ст. Хр. Мороз і сніг.

17 грудня 1980

Потелефонував Роджер Янг. Він не має ще нічого конкретного, але говорив з двома послами з Альберти, один кол. міністер. Говоритимуть із скарбником Альберти. До нього дзвонили менеджер міста Ніягари і майор. Він їм сказав, щоб спішилися з конкретною акцією, якщо хочуть, щоб музей залишився тут. З пошти приїшло замовлення на видання — 60 дол. Це мало, але й то добре. Одного „Українського Піонера“ замовив і надіслав даток на журнал капелян дивізійник о. Габрусевич з Тандер Бей. Гратуює за мій репортаж із подорожі в Україну. Написав також співак Йосип Гошуляк. Дякує, що я написав про його виступ в Україні. Вчора був найхолодніший день на 16 грудня від 124 років. Сьогодні соняшно й потепліло.

18 грудня 1980

Вечір перед Миколаєм. Оля купила мені подарунки: сорочку, краватку і колонську воду Шанель, яку я люблю. З пошти приїшло біля 300 дол. в цьому від п. Савич і Гавриленка з Віндзору, яким сподобався мій репортаж з України. Настрій закопотив однаке неприємний лист від Дж.К. Ввечорі телефонували наші приятелі Тінко і Надя Івахнюки. Також захоплені репортажем. Дзвонили Березовські. Дякувати Богові і св. Миколаєві за все.

19 грудня 1980

Дуже гарний був мій цьогорічний Миколай. Оля спекла качку і зробила тортик. На обід саме приїхав Геник Стецьків з вином і солодким. Був дуже мілий телефон від Ромка Сміка. Телефонувала також професор Ніна Третяк-Шільдс; дуже їй заінтеронував мій репортаж. Дзвонив знову Роджер Янг. Мав розмови з послами з Альберти і написав письмо, яке вони передадуть міністрові культури в Альберти. Пізно ввечорі подзвонила Ніля Стецьків, запросила нас на другий день святого нового стилю. Телефонував Мар'ян Бурачок, гратував за моого репортажа з України. Приїшли побажання з України. На дворі мороз.

24 грудня 1980

Передсвяточна пошта принесла більше грошей. Славити Бога. Ще треба з тисячу, щоб обйтися з

мортгеджем і якоюсь вплатою за „Ми і Світ“ та дати до друку останнє число за 1980 рік. Тоді прийшли б передплати на 1981 і допомогли б знову. Снігова буря не дозволила нам поїхати на Свят-Вечір до Данкірку, до п. Коритко. Дивилися на телевізії різдвяні концерти і відправу Папи в Римі.

Дуже холодно -18°Ц., а з вітром понад -30°. Стріляє дах і позамерзали подвійні вікна. В нас в хаті температура 5°Ц., а в галерії біля нуля.

30 грудня 1980

Нікого не було. З пошти кілька передплат на журнал. Прийшов лист від Богдана Гошовського з признанням за мою збірку „Товпа“ й з просьбою дозволити передрукувати сатиру „Яке неподобство!“ Гошовський відомий здавна письменник, видавець діточих журналів, книжок, захоплювався моїми фейлетонами ще тоді, коли ми разом працювали в Українському Видавництві у Львові. Написав також діяч на полі музики й батько відомої співачки проф. Гр. Мигаль. Йому сподобався мій репортаж з України.

(Далі буде)

ВІД РЕДАКЦІЇ:

Через несподівану смерть бл.п. редактора Миколи Колянківського перестав виходити і його журнал „Ми і Світ“, де друкувався частинами щоденник „Так будувалися фундаменти“. Ми широ відчині дружині Покійного, пані Олі Колянківській, за її згоду приготували кінцеві розділи щоденника для друку в „Нових Днях“.

Згаданий вище автором репортаж з поїздки в Україну був надрукований скорочено в „Нових Днях“ за квітень 1981 року.

У Весняний Передвеликодній Час

відвідайте

МУЗЕЙ ВАСИЛЯ КУРИЛИКА

у Ніагара Фаллс

зі славною колекцією

СТРАСТЕЙ ХРИСТОВИХ

за св. Матвієм

Домовляйтесь телефоном:

(416) 356-1514

Музей відкритий цілий рік
щоденно від 10 год. до 5-тої,
в неділю від 12 — 5-ої
замкнений у вівторок

Вступ 2.00

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

ТИСЯЧОЛІТТЯ (II)

ІНТЕРВ'Ю З ПРОФ. МАГОЧИМ

П.: Якщо те, що Ви говорите про розуміння чужинцями українців правдиве, то що можна зробити, щоб це змінити?

В.: Складати запропоновану міжнародну конференцію в справі християнства на Русі, сформульовану в Римі. Вона могла б бути ідеальною нагодою для українців виступити на форумі і таким способом притягнути увагу як наукових, так і релігійних кіл, як теж і ширшої поінформованої публіки.

П.: Але як можна очікувати, що українські католики і православні сидітимуть в екуменічному оточенні разом з представниками московської патріархальної православної Церкви, яка ухвалила ліквідацію української католицької і православної Церкви в Україні?

В.: Я вже вяснив, що ми не плянуємо екуменічного зібрання, а наукову конференцію. Далі, ніхто нікого не запрошує сидіти ні з ким. Кожному дозволяється нагоду висловити своє становище на публічному і впливовому форумі. А тому, що тепер єдиний загальний погляд на проблему є з російської перспективи, то з того українці найбільше скористають.

П.: Як саме було б це зроблено?

В.: В робочому пляні (який без дозволу видано багато разів і неправильно прийнято за остаточну програму), є дві зasadничі частини: триденна наукова програма з 12 доповідачами на тему середньовічної проблематики християнства на Русі, і дебати з представниками різних інституцій, в більшості, Церков, на тему ідеологічних іmplікацій і значення Тисячоліття для сучасної Церкви і держави.

П.: А чи не запрошуєте Ви Советів?

В.: Ніхто нікого не запрошує. Це справа Комітету академічної програми, коли він розпочне свою діяльність, якщо і коли будуть забезпечені фонди для конференції. Щобільше, немає запоруки, що який-небудь науковець зі Советського Союзу буде запрошений, або разі запрошення, чи він або вона його прийме. Усе, що є — це список із 45 прізвищ осіб, яких Комітет у Римі уважає провідними спеціалістами в справі Київської Русі. А з тих 45, троє є зі Советського Союзу: Д. Ліхачев, Борис Рибаков, Петро Толочко, і ще троє зі Східної Європи: Іван Дуйчев з Болгарії, а з Польщі Анджей Поппе і Едмунд Пржекоп. Усі вони відомі на Заході своїми науковими досягненнями. Проф. Дуйчев є теж членом редакційної колегії Гарвардських українських студій.

П.: Отже, 6 з 12 доповідачів були б зі Советського Союзу і Східної Європи?

В.: Я сказав, що є список 45 потенційних доповідачів, 6 з яких є зі Співдружності Союзу та Східної Європи. З того списку 45, Комітет академічної програми запросив би 12. Я думаю, що 1 або 2 запрошення може будуть вислані до східноєвропейських науковців.

П.: Але чи не запросили Ви представників Московського Патріярхату і „совєтської релігії“?

В.: Це стосується до другої головної частини конференції; це частина, яка з огляду на публічні зв'язки або на зображення українців в не-українському світі є може найважливіша, і яку дотепер описано в найбільш спотворений формі...

Наприклад, першого дня, коли звіти українських газет досягнули Торонто, „новина“ поширилася з уст до уст дорогою поголосок, що Патріярх Пімен прибуде до Торонта, і що взамін Папі Іванові-Павлові II буде дозволено поїхати до Співдружності Союзу, особливо до Вільна в католицькій Литві. Фантастичне рівнання „Торонто-Вільно“ виринуло, бо архиєпископа Пірітіма з Волоколамську, який є головою дуже важливого відділу Видавництва Московського Патріярхату змішано на списку з патріярхом Піменом. Тому Пірітім став Піменом, а Папа іде до Співдружності Литви!

Що ж до „совєтської релігії“, то це постало з іронічної інтерпретації слова „совєтський“, яке з'явилось поруч інших категорій на списку учасників дебатів. Суттєва справа така, що Співдружній Союз відзначає, для своїх власних цілей, Тисячоліття християнства в 1988 р. і виглядає, що їхній головний ідеолог в цих справах є Н. Гордієнко, автор нещодавно виданої книжки в російській мові „Крещеніє Русі: факти і легенди“. Тому що запропонована дебата має стати „форумом, присвяченним ідеологічним вплутуванням проблеми з особливим натиском на її значення для сучасної Церкви і державних інтересів“, то виглядало б доречним, якщо північно-американське громадянство знатиме, як і чому офіційно атеїстична держава святкує прихід християнства в її середину.

П.: Але, чим, властиво, є ця друга частина конференції — дебатами?

В.: Ідею взято зі знаменитої серії публічної телевізії в 1984 р. п.з. „Конституція та делікатна рівновага“. Головною частиною програми були високої якості дебати, чи, докладніше, виміна думок, що мала місце у Залі Незалежності у Філадельфії на актуальні теми. Чи ж може бути кращий спосіб привернути увагу північно-американського громадянства на епохальну подію Тисячоліття християнства в Київській Русі, ніж за посередництвом телевізії, навіть якщо це публічна, а не комерційна телевізія?

П.: Чи Ви дійсно сподіваєтесь звести разом такі суперечні погляди?

В.: Ми не сподіваємося звести суперечні погляди разом. Ми даємо нагоду різним поглядам бути вислуханими.

П.: Але чи не даете Ви форум советам, росій

ямам і Московському Патріярхату на кошт українців?

В.: Совєти, росіяни і Московський Патріярхат форуму не потребують. Вони його вже мають. З деяких причин, на які я вже вказував, загальне західне і північно-американське поняття про Тисячоліття вже є з російської точки погляду. Це українці і, подібно, білоруси, потребують форум, і то форум, з якого можна бути почути, і до якого дехто може прислухатися.

Такий форум можуть українці мати через запропоновану Тисячолітню конференцію в справі християнства на Русі і, може, перший раз безкоштовно.

П.: Як могли б українці скористати з такої дебатами?

В.: Католики і православні українці будуть вислухані так, як і інші релігійні та етнічні групи, які мають претенсії до спадщини з охрещення Русі... На початку ми плянували запросити учасників на базі різних Церков. Тому ми брали до уваги імена потенційних учасників, що займають високі духовні становища в даній Церкві. У цьому випадку запропоновано було запросити митрополита Мстислава Скрипника, єпископа Михайла Дудика і архиєпископа Пірітіма.

Але дуже швидко нам стало ясно, що такий підхід непрактичний, а треба зробити так, щоб категорії дебатів не спиралися на Церквах, лише на виховних інституціях, пов'язаних з різними Церквами. Бо ж на наукових конференціях бажано, навіть у дискусійній частині програми, щоб учасниками були ті, хто є науковцями, а не хто займає якесь духовне становище.

П.: А чому педагогічний персонал виховних інституцій, зв'язаних з різними Церквами повинен брати участь?

В.: Бо вони матимуть однакову можливість висловити свої погляди. Така нагода не завжди трапляється. Наприклад, найбільш українські православні групи — Українська Православна Церква в США і Українська Православна Церква в Канаді не є на канонічних підставах визнані Постійною Конференцією Канонічних Єпископів в Америці, що складається з більшості православних Церков на цьому континенті, включно з Укр. Православною Церквою в Америці, очоленою Митрополитом Кущаком. З іншого боку, саме існування Укр. Кат. Церкви робить міжвизантийський контакт між римокатолицьким і православним світами трудним, якщо зовсім неможливим, бо головні православні Церкви — американська, грецька, сербська і болгарська — відмовляються говорити з католицькими представниками, коли присутніми є „уніята“.

У запропонованій конференції Тисячоліття усі українські православні і католицькі наукові представники були б, самозрозуміло, запрошенні висловити свої погляди. Щобільше, завдання модератора дебатів, чи „судового випитувача“ є вирішальне, а проф. Томас Бірд, якого намічено на цю роль, є добре знаний, як оборонець українських католиць-

ких і православних інтересів.

П.: Чи Ви дійсно уважаєте, що Вам удастся ти, часто протилежні точки зору, якщо не звести докупи, то хоч дати їм нагоду висловити свої погляди?

В.: Це іронічне, але правдиве: я зразу думав, що найбільше труднощів було б з боку росіян, будь це Московський Патріярхат, будь це Синод Закордоном, які не визнають один одного, або українців. А тепер, виглядає, що деякі українські католицькі і православні кола неохочі брати участь тоді, коли вони мають золоту нагоду виступити наперед і продемонструвати своє легітимне існування перед північно-американським громадянством і цим способом виправити однобічний російський чи русофільський погляд американців і канадців на історичне минуле східної Європи.

П.: А чи не народилася ця ціла ідея конференції між такими українфобами у Ватикані, як Кардинал Віллебрандс, який готовий все зробити, щоб досягнути кращих взаємин зі советами?

В.: Ціла ідея є вислідом збігу двох незалежних напрямів дії. З одного боку, і для своїх власних інтересів, Папа Іван-Павло II звернувся до своєї адміністрації з проханням зробити рекомендації, як Ватикан має повестися, щоб близьке Тисячоліття християнства на Русі не стало джерелом дальшого поділу між слов'янами східної Європи. Він звернувся до свого Секретаріату сприяння християнській єдності простежити проблему і дати рекомендації.

З другого боку, деякі академіки, як духовні, так і світські, які були свідками майже постійного роздору між різними східніми слов'янськими групами, і які вражені часто не-християнськими вчинками і наставленням одних проти других в ім'я християнства, ті академіки вважали і далі вважають своїм обов'язком науково простежити принайменше різні аспекти центральної проблеми — прихід християнства на Русь — пояснення і фальшиве пояснення якої є одною з причин того роздору. Ці дві незалежні сторони зійшлися на конференції в Римі на початку цього року. Ватиканські власті на найвищому рівні відтак ухвалили запропоновану конференцію і згодилися допомогти здійснити таку наукову зустріч, але без втручання і без диктату як, на науковому ґрунті, це мало б відбутися.

П.: І Ви дійсно переконані, що така конференція могла б допомогти українській справі?

В.: Думаю, що це принайменше, дасть українцям нагоду бути вислуханими на базі рівності перед досить численною громадою, з огляду на публічні мідія.

П.: Чи думаете, що це вплине на тих, хто творить опінію в США і Канаді?

В.: Цього я не є певний, але, зовсім певно, це варта зусилля. Це не означає, що українці на Заході не пробували впливати вже передтим. Вони робили це вперто у західніх столицях по Першій світовій війні, щоб домогтися визнання Української

Народної Республіки, а також звільнення Галичини від польського панування. Вони видавали книжки про український голодомор в 1930-их роках, і про ліквідацію Греко-Католицької Церкви по Другій світовій війні. Вони сильно боролися, і з деяким успіхом, щоб українських переміщених осіб поселили на Заході, а не депатріювали їх до Советського Союзу. Вони в останніх часах також намагалися, як це доказує зворушливий фільм „Жнива розпачу“, показати успіхи і трагедії, що впали на Україну... Такі намагання, включно з українським проектом відсвяткування Тисячоліття, повинні продовжуватися. Але, не зважаючи на все сказане і зроблене, ми входимо в останні десятиріччя двадцятого століття при загальній негативній думці про українців, яку про них мають численні впливові відомості, американці і канадці.

П.: Які ж це негативні думки?

В.: На Заході уважають, що українці — це свого роду москалі. А якщо їх визнають за щось окреме, то головні північно-американські спеціалісти соєтських і російських справ часто дивляться на їх науку як на націоналістичну пропаганду; цілій народ представлений, як антисеміти, історія якого — від Хмельницького до Петлюри, до „колаборантів“ з нацистською Німеччиною — несправедливо представлена змоченою в жидівській крові. Це сумна дійсність у реальному світі, мідія якого в останніх кількох роках заповнені антиукраїнськими темами, взятими з діяльності Американського бюро спеціальних досліджень і з Центру С. Візенталя. Це його домагання допомогли створити Комісію Дешена у Канаді. А, може, ще більш негативний вплив мали телевізійні серії „Голокост“, передавані по цілих країнах Північної Америки і Західної Європи в найдогідніших годинах дня. Не менше впливовою є високо оцінена повість Сімони Сінерет „Адье Володя“. Усе це з'язує терпіння жидівського народу у двадцятому столітті з нібито провідними антисемітами світу — українцями.

Як виходить з теперішньої дійсності, намагання українських інституцій і представників, з найкращими намірами піднести добре ім'я українців на Заході, не увінчалися величими успіхами.

П.: Яка цьому причина?

В.: Можливо, що частинно причиною є їхня схильність говорити про себе і свою культуру високопарним стилем, але лише до самих себе. Запропонована конференція в справі Тисячоліття є прикладом нагоди, яку українці мають, допомогти рішити, що буде сказано про їхню культуру і спадщину на найширшому публічному форумі. Ми повинні бути гордими, що в цьому випадку відповідальність за зорганізовання серйозної і потенційно дуже впливової міжнародної конференції покладено на когось, хто звязаний з українською інституцією — Катедрою Українських Студій. На жаль, теперішнє ставлення в деяких центрах громади вказує на втечу, а не на активну присутність в авангарді.

П.: Чи не було б корисним обговорити ці справи перед остаточним рішенням?

В.: Повторюю, що ніяких плянів ще не усталено. І, розуміється, така конференція не може і не повинна відбутися без попереднього договорення з усіма причасними групами. До речі, вступні переговори вже почалися. Наприклад, цю ідею дискутовано в загальниках з багатьма укр. катол. єпархами. Щобільше, Свята Конгрегація для східних Церков, секретарем якої є архиєпископ Марусин, була офіційно заступлена на конференції в Римі. Коли справа фондів буде позитивно розв'язана, тоді, напевно, відбудеться більше конкретних дискусій з усіма групами.

П.: Чи контроверсія в українській пресі мала якийсь ефект на пропозицію та її реалізацію? Чи буде конференція?

В.: „Контроверсія“ не мала впливу на основний обрис і філософічну орієнтацію запропонованої програми. Ті з нас, хто від самого початку були тісно заангажовані в тій справі, очікували критики, хоч ми були досить здивовані, де вона почалася. Що ж до того, чи конференція відбудеться, і чи це буде в Торонто, чи деінде, і чи при моїй участі, усе це залежить від проблеми фінансів. А вона дотепер ще не розв'язана.

Я лише можу зачитувати закінчення останнього повідомлення з Риму: „Труднощі, які виникли, нас не знеохочують. Навпаки, вони доказують важливість і, в певний спосіб, абсолютну потребу нашої ініціативи“.

П.: Що Ви думаете про напади на Вас у пресі, започатковані проф. Пріцаком, Вашим ментром, колегою і, я вірю, приятелем з Гарварду? Що думаете про неприхильні коментарі, що слідували за цими нападами?

В.: Можливо, що той епізод можна було б оминути, або, принайменше, поставити його в іншу площину дискусії, якщо б перед тим до мене звернулися. Я, як і інші українські читачі, довідався про ці проблеми з преси.

П.: Ви твердите, що проф. Пріцак з Вами зовсім у контакти не був?

В.: Ані перед тим, ані під час, ані відколи з'явилася його та інші заяви.

П.: Чи останні місяці були для Вас важкі?

В.: Думаю, що в останніх кількох роках я навчився розрізняти між своєю приватною особою і публічною особою. Для мене, як приватної особи, такі речі є спустошливі; знов же для мене, як публічної особи, думаю, що вони є невід'ємною частиною моєї професії, можна б сказати, ризиком, пов'язаним з моїм заняттям. Треба постійно намагатися розрізняти поміж приватною особою і публічною особою, а це, підкresлюю, часто тяжка справа.

П.: Чи не є це для Вас другим більшим зударом з українською громадою в останніх п'ятьох роках? Чи не була українська громада в Канаді проти Вас, хто перший мав очолити Катедру Україн-

ських студій при Торонтському університеті?

В.: У жодній з цих „контроверсій“, будь це Катедра в 1980 р., чи Тисячоліття в 1985 р., громада (між іншим, значення цього слова тут не ясне) не була джерелом проблеми. Контроверсія довкруги Катедри була вже в 1979 р., отже тоді, коли мене навіть ще і не згадано і довго перед моєю появою. В обидвох випадках, Катедра в 1979-80 рр., Тисячоліття в 1985 р., проблему започаткували академіки, які, з особистих причин, були незадоволені розвитком справи в академічних і з наукою зв'язаних ділянках.

Невдоволення і непогоджування є природною річчю, навіть і здорововою, але немає причини виливати їх на непоінформовану неакадемічну громаду. В обидвох випадках, одні вчені, незадоволені іншими вченими, сподівалися скористатися деякими елементами в українській громаді, щоб знеславити противну сторону.

П.: Отже Ви не маєте труднощів з українською громадою?

В.: Ні, навпаки. Члени української громади, як в університеті, так і поза ним, світські і релігійні, вітали мене в Торонто і допомогли мені зробити програми Катедри Українських Студій успішними. Їм я надзвичайно вдячний. Це вони, а також і інші, до кого я маю довір'я, бо я певний, що вони усвідомлюють собі користі, випливаючи з висування українських справ наперед — будь це приватно фінансовані стипендії, публікації, конференція в справі життя митрополита Шептицького, чи конференція в справі Тисячоліття християнства на Русі. Ми, українці, чи ті, які працюють як науковці над українськими предметами, мусимо використати кожну нагоду, щоб показати досягнення української цивілізації нашим співгромадянам, американцям і канадцям.

ПИТАННЯ: Дякую Вам, проф. Магочий.

ВІДПОВІДЬ: Дякую Вам.

КАНАДСЬКИЙ ЄВРЕЙСЬКИЙ КОНГРЕС ОТРИМАВ ЗНАЧНУ УРЯДОВУ ДОПОМОГОУ

12 січня ц.р. федеральний міністер багатокультурності Отто Елінек передав для Канадського Єврейського Конгресу чек 60,000 дол. як завдаток з 240,000 суми, яку уряд пообіцяв виплатити протягом найближчих трьох років на культурний розвиток малих єврейських громад у Канаді.

Хочеться вірити, що теперішній консервативно-прогресивний уряд призначить пропорційно відповідну суму й Комітетові українців Канади для культурного розвитку бідніших громад, розкинутих по всій великій країні.

А чи не було б також чесно і справедливо, якщо б уряд створив окрему комісію для розгляду справи воєнних і невоєнних злочинців, які були безпосередньо заангажовані в знищенні мільйонів невинних людей совєтською владою, а тепер, можливо, спокійно живуть серед нас у Канаді.

ДО ЕПІЛОГУ „УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ“.

Припинення друкованого протягом 29 років часопису „Українське Життя“ в Чікаго — це смутна вістка не лише його прихильників та передплатників. Воно говорить про симптоми послаблення загально-громадського українського життя та вказує на невмомім закони кожної дійсності.

Розпочавшись у середині 50-х років „Учительською газетою“, цей часопис незабаром став вітальним голосом вільної демократичної думки та безпартійним органом, що не мусів оглядатися на своїх зверхників. Відповідаючи лише перед власним сумлінням і читачами, видавці „Українського Життя“ дали українській широкій громаді вдумливу, культурну й поспільно-демократичну газету із свободою вислову та критики, привчаючи читача й супільство до вимог кожного поступу-вільного зудару ідей.

Непроминальний вплив на „Українське Життя“ та розвиток української політичної думки залишив багаторічний редактор цього часопису, мислитель-публіцист, унікальний лікар людських і супільних недуг — д-р Т. Лапичак. Без його вкладу праці, таланту й зусиль газета „УЖ“ і ціле українське життя та надбання були б значно біdnими.

Вихованець вузько-партийного і вузько-провінційного націоналізму, він відіграв особливу роль в переоцінках вартостей та в оформленню вимог доби й сьогодення. З перспективи часу легко бачити раціональність д-ра Т. Лапичака й друкованої ним газети у цілому ряді відшумілих суперечок довколо проблем Батьківщини, зустрічей із мистецькими одиницями й культурними діячами з України, підтримки патріархального руху серед українців-католиків, як форми опору латинізаторам і засобові самозбереження.

Будучи значною мірою галицькою газетою силою переваги свого редакційного й читацького складу, „Українське Життя“ було й найбільш соборницьким часописом. Газета користувалася постійною підтримкою та симпатією вихідців із Великої України і серед її жертвовавців бачимо знайомі імена визначних „східняків“, одним із яких був покійний Григорій Китастий.

Найбільший і найдошукуніший удар, що його зазнала газета прийшов із несподіваною і передчасною смертю незамінного її стовба і прaporносця. Ставши інституцією — редактор Т. Лапичак не міг не завдати шкоди тій „інституції“ своїм неплянованим відходом. Латинська приповідка каже: „Життя коротке, але мистецтво вічне“. Мистецтво видавання й втримання газети, при всій своїй „вічності“ натрапляє також на „вічні“ труднощі, які часто стають непоборними.

Наслідникам д-ра Т. Лапичака у видавництві належить признання: протягом тривалих літ вони тримали часопис на здобутому ним рівні й позиціях. Окремою заслугою була повна підтримка Гельсінкської Групі і зокрема цькованому генералові Петрові Григоренкові, який у свою чергу нагородив часопис особистим відзначенням — 100 доляровою пожертвою із своїх скромних спроможностей. Цим „боєвим орденом“ сказано багато і ще більше скаже історія української преси й нашого ісходу.

„Українське Життя“ припинилось силою обставин і причин, які непокоять усі пресові органи українців вільного світу. Серед його співробітників та прихильників залишилось чимало людей, співпраця яких буде бажаною в інших українських газетах. Не меншою мірою бажаними є передплатники-читачі того часопису для підсилення ще існуючих пресових органів, які борються з тими ж перешкодами, що їх не здолало „Українське Життя“.

Зайво було б підкреслювати співзвучність „Українського Життя“ із часописом „Українські віті“ у цілому вахлярі поглядів на дійсність обабіч завіс та океану, що зумовляло минулу приязнь обох газет із співпрацею спільних авторів та наявністю спільних читачів. Було б природно „вістянам“ запропонувати співробітникам та читачам „Українського Життя“ підтримку й можливості самовияву на сторінках „УВ“

Ідеали яким служив часопис „Українське життя“ житимуть вічно. У цій боротьбі газета залишила свій непроминальний вклад.

ВІД РЕДАКЦІЇ: Усім співробітникам „Українського Життя“ наш журнал також пропонує свої сторінки для вільного самовияву.

ПАМ'ЯТНИК ТАРАСОВІ ШЕВЧЕНКОВІ У ВАШІНГТОНІ „АДОПТОВАНИЙ“ ФУНДАЦІЮ ІМ. МАЗЕПИ

17 січня 1986 р. представники Фундації імені Мазепи офіційно адоптували пам'ятник Т. Шевченкові, який, як відомо, перебуває в занедбаному стані і потребує ремонту.

Водночас представники Фундації передали Державній службі парків чек на відповідну суму, щоб пам'ятник великому синові України був почищений ще перед 9 березня 1986 р., коли американці українського походження святкуватимуть день народження Тараса Шевченка.

Державна служба парків, під чиєю юрисдикцією перебуває пам'ятник Т. Шевченкові (як і всі інші пам'ятники у Вашингтоні), не має достатніх фондів для ремонту і впорядкування пам'ятника, і тому шукала спільника з приватного сектору, який міг би адоптувати пам'ятник і забезпечити потрібні додаткові фонди для ремонту і постійного утримання пам'ятника. Таким первішим спільником Державної служби парків в ремонті пам'ятника Т. Шевченкові та догляді за ним стала приватна неприбуткова Фундація ім. Мазепи, бо наші громадські організації й на цьому відтинку лише зводять голосні бої.

ЯКІВ ГНІЗДОВСЬКИЙ ПРО СВОЮ ТВОРЧІСТЬ

Інтерв'ю з Маестром Яковом Гніздовським
проведене в Ніягарській Мистецькій Галерії
куратором Колекції Василя Курилика —
Ольгою Колянківською

В липні 1981 року відбулася в рамках 7-го Фестивалю св.п. Василя Курилика в Ніягарській Мистецькій Галерії виставка творів Якова Гніздовського. При цій нагоді маestro Гніздовський, якого ім'я було вже відоме по цілому світі, поділився думками про своє мистецтво в інтерв'ю з куратором Галерії. Інтерв'ю досі ніде не друкувалось.

Бл.п. Яків Гніздовський почав свою мальську кар'єру ще в Україні. Народився й виростав в одному з наймальовничіших закутків української землі, на західному Поділлі. Там, між ріками Дністровим і Збручем, які в той час розділяли наші землі, збереглися чудові українські давні звичаї, прекрасна народна ноша, що її гама темних, насищених кольорів видна і сьогодні у творах майстра. Зокрема його чарівні і стрункі дереворізи нагадують ті незвичайно шляхетні і витончені борщівські і заліщицькі вишвики народних сорочок, пошитих з конопляного полотна, виблленого на гарячому сонці Поділля.

Після закінчення середньої школи в Україні, маestro Гніздовський вчився в Мистецькій Академії в Варшаві, а отільки закінчив студії дипломом у Загребі, в Хорватії. Згодом поглиблював своє знання, студіюванням оригіналів світових митців, зокрема великого майстра Доби Відродження, Альфреда Дюрера. Перебуваючи після війни в Німеччині, Яків Гніздовський на своїх картинах задокументував для історії сцени і настрої українців, які були примушенні покинути рідну землю й перебували у таборах. Сьогодні його праці знаходяться в багатьох мистецьких галереях та у визначних збірках мистецтва, навіть у Біблому Домі.

Йому влаштовано багато сотень виставок. Саме відкривали вдруге виставку його праць у Києві, коли наспіла туди вістка про передчасну смерть Великого Мистця 8-го листопада в Нью-Йорку. Наши земляки в Україні сприйняли цю сумну вістку так, як і ми тут. — Ред.

К.: Дозвольте, Пане Маestro, поставити Вам кілька запитів: чи ця виставка в Українському Музей в Ніягара Фаллс, на Вашу думку, в якій мірі є ретроспективною? Тут виставлено 90 Ваших творів.

Г.: Її ледве чи можна назвати ретроспективною, я ніколи не рахував їх, я зробив далеко більше, але це є перекрій моїх праць. Дереворізи, хоч і вибіркові, але в ретроспективному сенсі. Тут, я думаю, є 60 чи 70 дереворізів, усіх я витягнув понад 300; тож можна сказати, що це перекрій моєї графічної діяльності. Коли ж йдеться про олії, то вони випадкові, ті які були в Канаді, і вони переважно найновішої дати.

К.: Тут ми бачимо виставлені афіші, т.зв. постери про різні Ваші виставки в університетах в Єйл, у Вірджінії, у Катедрі св. Івана, в Ермітажі-Фундації в Норфолку. Чи можете нам дещо розказати про ці виставки?

Г.: Ці афіші якраз свідчать про ті виставки, де я в останніх роках мав покази; а крім того такі інституції, як напр., Ботанічний Город Брукліна, Приятелі Центрального Парку в Нью-Йорку, — вони послуговуються моїми речами. Я вважаю себе їхнім співробітником, ідея, яку вони заступають, — піклування природою — дуже близька мені; я фактично їм дарую свої речі. Вони їх видають у формі чи то афішів, чи листівок, які опісля продають і таким чином здобувають собі (потрібні) фонди; як ось, напр., на лікування дерев. Це така їх клініка.

К.: Пане Маestro, чи дереворіз — це головне Ваше поле попису?

Г.: Можна сказати так, хоч воно властиво не відповідає дійсності. Те, що я роблю більше дереворізів, походить з різних міркувань. Це передовсім засіб моєго життя. Я роблю ілюстрації для книжок, я роблю дереворізи, які продаються, але я також маляр; я не міг би справді сказати, котре мое головне поле. Фактично вони в мене поділяються на два або, може, й більше площин чи періодів. Я кілька місяців працюю над дереворізом, потім перекидаюся на олії. Час від часу я також робив скульптури, хоч я це закинув. Але також мушу додати, що я й писав час від часу, хоча відносно мало.

К.: А як Ви працюєте в дереві, чи можете сказати яке саме дерево Ви вживаєте на Ваші праці?

Г.: Для мене найбільш відповідним є грушеве дерево, але, очевидно, можна уживати кожне дерево, і кожне дерево додідне, залежно від того, що мистець хоче. Ось, напримір: німецькі експресіоністи, чи Едвард Мунк, вживали звичайні дошки, які правдоподібно знаходили на смітнику, і на них витинали, бо вони старалися уживати ефекти слів дерева. Для мене це не істотне. Для мене істотний рисунок і для мене дошка мусить бути бездоганно приготована; але я мушу сказати, що й в мене був період, коли я експериментував того роду речі, та це не було довготривале.

К.: А чи грушеве дерево легко дістти?

Г.: Це майже парадокс. Я живу тепер в Сполучених Штатах Америки, чи в Канаді, де я частіше приїжджаю, і очевидно тут груш є повно, але система тут така, що для таких малих запотребувань

Яків Гніздовський — Автопортрет

індустрія не працює, і ми мусимо дуже окружною дорогою здобувати те дерево. Ми мусимо його замовляти аж у Швейцарії, хоч маємо тут під боком дуже багато груш. Я пригадую собі, як у перших роках, коли я приїхав сюди, до США, я був запрошений на фарму і вийшов у садок; там на траві лежало повно знаменитих грушок, які в нас в Україні називали гниличками, чудові грушки, а коли ми увійшли в хату, господарі погостили нас грушами з банок, приготованими індустрією, — ось такий парадокс.

К.: *Що Вас вражає на перший погляд як Ви дивитеся на об'єкт, — форма, чи кольор?*

Г.: Це також мені важко сказати; я думаю, що форма, я навіть дотепер вагаюся, чи мое поле не була б скульптура. Я навіть думаю, що найбільше люблю архітектуру і якщо б я нею займався, то це було б мое головне поле. Але так склалося, що я архітектури не студіював. При цій нагоді хочу сказати, що те, що ми робимо — і то, мабуть, не тільки мистці, але кожний, — це не те, що ми самі вибираємо; це обставини складаються так, що поштовхують нас на цю чи іншу професію. Це так звана друга любов, не конечно та, до якої ми покликані, а те, що нам життя підказує і цим ми займаємося. Переважно більшість людей це робить.

К.: *Як видно з виставлених експонатів, світ рослин, звірів, ярини є одною з визначних тем Вашого мистецтва. Яке Ваше відношення до цих сюжетів, до моделів, що їх постійно опрацьовуєте у своїх близкучих творах?*

Г.: Нав'язуючи до попередньо сказаного про те, що ми робимо того, до чого ми покликані, а те, що підказують обставини, — це відноситься, мабуть, також до моєї тематики. Коли я 1949 року вперше приїхав до США, конкретно до Нью-Йорку, я був орієнтований, можна так сказати, гуманістично. Закінчивши академічної структури ми-

стецьку школу, я був дуже зацікавлений людською фігурою і портретом. Але прямо важко собі уявити, як неможливо зблізитися до людей у такому великому центрі, як Нью-Йорк. І це відноситься не тільки до цієї країни. У кожному великому скупченні людей, ви є найбільше самі. І питання моделів було таке тяжке, що через довгий час я робив намагання, щоб їх дістати, вкінці почав ходити до парку й почав шкічувати дерева. Я не був спрямований у той бік, хоч завжди любив природу. Я почав ходити до зоологічного городу шкічувати звірят. І це також була так звана друга любов. Я почав ними цікавитися більше і більше і тепер це стало моїм полем попису.

К.: *У нас тут виставлена колекція доктора Надії і Антона Івахнюків. Чи вони Ваші приятелі? І якщо вони колектиували на протязі довгого часу Ваші речі, чи Ви можете сказати також про інших колекціонерів Ваших творів?*

Г.: З доктором Надею й інженером Антоном Івахнюками, — це супружжя, їм сьогодні вже понад сімдесят, — я познайомився як ми були зовсім молоді. Я тоді приїхав до Загребу в 1939 р., де почав продовжувати студії, які ще розпочав у Варшаві, і вони були одні з тих, які почали з тих скромних засобів, що мали, — купувати. Вони вроджені колекціонери, і хоч аж такої великої колекції не здобули, але вони люблять речі і їх зберегли. При цій нагоді я хотів сказати, що приватні збирачі, мають дуже важливу функцію, бо вони збирають те, що є відзеркаленням їхньої любові. Вони збирають і зберігають мистецтво. Музей опісля перебирають офіційно, але найважливішими є приватні збирачі. Панство Івахнюки мають мої перші праці, ще навіть мої студентські, для них я також зробив чи не перший еклібріс.

Коли йдеться про інших збирачів, то їх є тепер вже далеко більше. Є люди, які мають сотні моїх речей, доктор Галярник, наприклад, має кілька сот моїх дереворізів конкретно можна сказати, що все, і навіть недавно подарував для Українського Студійного Центру в Гарварді 100 моїх творів до їх колекції. Також д-р Сочинський має багато. Численні твори знаходяться в американських збірках. Напр., д-р Руберт, знаний науковець, з Балтимор, Мд., має мої олії і дереворізи, є вони також по різних музеях та приватних збірках.

К.: *Ми маємо на виставці багато зображенень котів; чи це Ваші улюблені звірата?*

Г.: Я би не сказав, але улюблені ті паски, які вони мають на своєму хутрі. Ми навіть не маємо кота, ми маємо собаку, але коти настільки орнаментальні, декоративні, що я дуже багато уваги присвятів їм.

К.: *Ваші праці мають своєрідну статичність, чи це є основна риса Вашого характеру?*

Г.: Я не знаю чи характеру, але образності, чи форми, то, може, так. Дехто з критиків називає це певною емблематичною і я дуже багато часу посвячуя на те, щоб знайти компактну форму, — це найбільша моя спрямованість. І тому, я думаю, що

мої зацікавлення в формі, могли би дати найбільше вислову в скульптурі чи архітектурі, але я по цій лінії не пішов.

К.: В якій іншій техніці Ви працюєте? Ви згадували олії, ну й очевидно дереворізи, про які ми тут говорили, але може ще якась інша техніка Вас захоплює?

Г.: Назагал, кромі дереворізів, роблю також гравюри на металі, і займаюся офортом, але в основному я таки роблю дереворізи. Уважаю, що ця техніка найпримітивніша і найбільш мені улюблена. Цей опір, який ставить дерево, дає те, чого я найбільше шукаю, бо признаю, що імпульсивність, яка дає шкіковість твору, може бути дуже жива, але я заступаю більше контемплітивний підхід до мистецтва. Коли йдеться про графіку, то перше, ви мусите рисувати, коли мова про репродукцію, чи інтерпретацію природи, для того ви мусите знайти для нього відповідну форму, мусите його пізніше пристосувати до того, що ви маєте на увазі, зробити його в графіці, тоді ви мусите його відворотно відбити на дощі, чи на металевій плиті, пізніше ще раз там робити на плиті, чи витинати, отже при кожній стадії ви можете робити поліпшення. Не конечно робити поліпшення, але теоретично це є поліпшення, і особисто цей підхід мені найбільше відповідає.

К.: Люди, їх маса, як ось представлена на одній з праць п.н. „Година сьома сорок п'ять“ відзеркалює певну іронію.

Г.: Це без сумніву коментар до нашої індустріальної доби, бодай намагання, і може комізм ситуацій, які вона викликає. Це є тільки одна зі спроб. Я зробив більше таких речей. Може десять років тому, я старався зробити цикл картин: „Наге місто“. Конкретно, я бачу стільки гумористичних, чи радше трагічно — гумористичних ситуацій у міському житті, що я думав, що метода, яку уживаючи античні греки представляючи наге людське тіло, може б найбільше розкрила трагізм чи комізм ситуацій. Наприклад, візьмім цей дереворіз „7.45“, значить, сьома рано, коли йдуть робітники до праці, вони уніформовані; мене питаютъ чому я їх дав нагими? Моя відповідь, звичайно, така: коли б я дав одяги, то я мусив би дати якісь одяги, значить я мусив би дати чи то американський одяг, чи одяг німецького, французького чи українського робітника, чи якого іншого, а це могла б бути сатира на ту країну, яка є презентована тим одягом; тимчасом — це справа інакша, універсальна. Це умасовлення проявляється в Нью-Йорку чи в Америці, може, найясніше, але це є дорога, якою йде кожна держава — і Франція, і Німеччина, і Україна, — все це великі індустріальні скучення країн, що веде до уніформності і це саме те, що я хотів сказати.

К.: Чи Ви любите жанр портрету і скільки автопортретів Ви зробили досі?

Г.: Дозвольте, я почну від автопортретів. Я донедавна не зробив жодного. Я знаю багато моїх

колег, які ще в школі робили. Я ніколи не робив, — не знаю чому. Я ніколи не аналізував. Це хтось з боку може вияснити. Я уважав це, може, не скромним. Остаточно я прийшов до переконання що від себе не втечеш, і коли я раніше ані не робив автопортрету, ані не підписував своїх картин, то пізніше я прийшов до переконання, що ми є такі, які ми є, і втекти від себе не можемо, і підписую тепер все, чи воно має більшу вартість, чи меншу. Для мене це не має значення навіть коли хтось буде вважати, що це може не є на висоті, остаточно цей рівень такий, який є, і я не можу його змінити.

К.: Але скільки автопортретів Ви досі маєте?

Г.: Я зробив їх в дереві; це може також більше техніки. Я їх маю три. Два в дереві, а один в офорті.

К.: Прошу сказати ще кілька слів про Ваші книги та книжкові оформлення.

Г.: Так сталося, що я мусив з різних причин, заробіткових навіть, працювати в різних видавництвах. І це я навіть робив в дуже ранніх часах, ще навіть студентських. І як дивлюсь на деякі мої речі з тих часів, на ілюстрації у книжках, то я стараюся перекинути той листок, щоб не бачити. Я робив багато ілюстрацій до книжок, переважно українських; можна сказати не так ілюстрував, як оформлював, обкладинки робив, сказав би, до сотень. З американських ілюстрував поезії Кітса, Кольриджа, Вільяма Дж. Смита, Томаса Гарді. Той останній був виданий прекрасно у видавництві Фоліо, в Лондоні. Недавно зробив кілька ілюстрацій до збірки поезій естонського поета в перекладі на англійську мову, Алексіса Ранета, яка вийшла в Італії, в Вероні, і друкував її один з найкращих друкарів Мартіно Марденштайг, та багато ін.

К.: Альбом Tagira обіймає 1944 — 1975 роки творчості, отже це один з найповніших переглядів Ваших праць.

Г.: Так, це є свого роду монографія. Там репродуковане все, що я витяв в дереві, конкретно, до 75 року. Я думаю, що я витяв до тої пори 225 творів. Тепер видавництво плянує доповнення. Значить, видати це саме і включити ще може сотню чи більше, що я витяв пізніше. Говорячи про видання я ще хочу додати, що дуже добре видавництво в Бостоні видало на початку сімдесятих років мою велику книжку „Фльора Екзотіка“ для чого я витяв 15 чи 16 рослин. Книжка видана дуже гарно кількома накладами.

К.: Пане Гніздовський, де плянується Ваша наступна виставка і коли?

Г.: Цього року я маю виставку тут у вас, в Ніагара Фаллс Арт Галерії — Курилика Колекції, також іде рівночасно в Чікаго у комерційній галерії Ван Стратена, і в музеї в Бронкс, а на осінь, у Вірджінія Сентер фор ди Крейтінг Арт плянується моя ретроспективна виставка і олії і дереворізів. Також деякі галерії в Канаді думають зробити мою ретроспективну об'їздну виставу в наступних роках: в Торонто, Вінніпезі, Едмонтоні і у Британ-

IBM Ай Бі еМ КОМПЮТЕРИ

в англійській або українській мові
в Канаді можна набути в
BAYER BUSINESS MACHINES LTD.
N. C. DIV.

1339 Matheson Blvd., Mississauga, Ont., L4W 1R1
Tel. (416) 624-4001, 624-4002

IBM

КОМПЮТЕРИ НАЙКРАЩОЇ ЯКОСТИ

CADD/CAM

для

інженерії, бухгалтерії
РЕДАКЦІЇ

Повний склад українських літер
в кількох розмірах.

„Софтвер“ змінює з українського на
англійське або з англійського
на українське.

В США:

XENOTECHNIX

P.O.Box 102, Cheltenham, Penna. 19012
Tel. 215-382-2970

ській Колюмбії.

К.: Пане Маestro, дуже дякую Вам, що Ви прибули тут до нас, до Українського Музею ім. Василя Курилика в Ніягара Фаллс, і на закінчення хочу побажати Вам і Вашій Дружині, відданій співробітниці, та Вашій доноці, Марі-Марті, яка не то що йде слідами свого славного батька, але прокладає свою власну дорогу у тяжкому мистецькому світі, — всього добра і успіхів.

O.K.

ЗА ТИХ, ЩО ВІДЙШЛИ...

За тих, що відйшли: Василь Курилик (3.3.1927-3.11.1977), Микола Колянківський (19.6.1912-28.10.1985), Володимир Кубайович (23.9.1900-2.11.1985), Яків Гніздовський (27.1.1915-8.11.1985) — на „Нові Дні“ 50.00 дол. — Н.Н.

В ПАМ'ЯТЬ ПАЛАЖКИ І АНДРІЯ СТЕПАНЧЕНКІВ

Посилаю чек на пресовий фонд ж. „Нові Дні“, це замість квітів на могилу моїх незабутніх батьків Палажки і Андрія Степанченко.

доночка Олена Лисик

Володимир БАРАН

МАЛЯРСЬКА ВИСТАВКА ХРИСТИ СЕНЬКІВ У ДЕТРОЙТІ

Мистецька творчість Христини Сеньків — це наявний доказ можливості вияву мистецького таланту в двох протилежних напрямках. На її виставці в Детройті ми побачили багато картин, призначених виразно для дітей. Це розкішні, можна сказати в наївному, реалістичному стилі постаті святих, добре відомих нашим дітям (св. Юр, св. Миколай, Ангел Хоронитель), мальовані з великим багацтвом нетіньованих красок, що робить їх живими і приязними. Ясне, відвірте, щире обличчя, невинні очі, серйозність зосередження хлопця, що із запаленою свічкою чекає на посвячення пасхи, усміх дівчинки і хлопчика щасливі під крилами ангела-хоронителя, виразність чистих, основних красок та двовимірність рисунку, викликають враження безпосередньої близькості. Ця своєрідна простота композиції легко промовляє до психіки дитини. Вплітаючи в ці картини поодинокі букви, мальарка робить їх рівночасно повчаючи.

В серії чисел, Христина Сеньків уживає мотивів із звіриного світу, вибираючи такі, які дітям найвідоміші: як метелики, жуки, пси і коти. Їх скількість відповідає числові, нарисованому в долішній частині картини. Звірятя приманливі своїми погідними, а то й веселими поставами, зацікавлють дітей, які, може і підсвідомо, не тільки відчувають естетичну приємність, але рівночасно вхлоняють в себе корисний навчальний процес. Немає в

тих картинах явної тенденції викликати специфічну настроєвість, є виразне бажання підкреслити їх ужитковість. Це успішне, бо непомітне впровадження дітей у світ естетики щоденого життя, заключає в собі важливий виховний елемент. З цього погляду мистецька творчість Христини Сеньків заповнює прогалину в цього роду „практичній“ творчості.

Щоб однак заінтригувати глядача, мальрка виставила також ряд абстрактів. Метою мистця, що практикує абстракт, є бажання виявити красками якесь почуття, ідею чи думку. Будучи їх інтимним образом, абстрактні картини нераз тяжко глядачеві зрозуміти. У Христі Сеньків, монохроматичне тло оживлене рядом прямо-кутних стовпів. Що чинить їх цікавими, — це ніжні переходи з одної відтіні цієї самої краски в другу. Це нагадує музичну скалю і може збудити бажання як вже не співати, то хоча гомоніти. Оця пісенність і є їх атракцією. Одна безсюжетна монохроматична картина легко фіолетової краски може виявляти мрійливість моменту. Це відгомін Родченка з 20-тих років чи Брайса Мардена з 60-тих років, коли він намалював дві однокольорові картини, називаючи одну Благовіщенням, а другу Розпяттям.

Христина Сеньків народжена в Торонто, де й здобула мистецьку освіту. Має за собою вже ряд індивідуальних і збірних виставок, автор багатьох статей на мистецькі теми. Вона активна в суспільному житті, пластунка, член редакції журналу „Юнак“ та його ілюстраторка.

Її надзвичайно успішна виставка тривала від 29 листопада до 15 -го грудня.

Проф. М. МИХАЙЛОВСЬКИЙ

НОВА ПЛАТІВКА РЕНАТИ БАБАК ЗОЛОТИЙ ГОЛОС УКРАЇНСЬКОЇ СПІВАЧКИ

Про нову платівку видатної української співачки Ренати Бабак чути багато захоплених слів. І це не випадково. Платівка стала, так би мовити, документальним свідоцтвом творчої природи співачки, її високої майстерності, її надхнення. І той, хто посидатиме цю чудову платівку, може глибоко пережити міць її незвичайного таланту, красоту її золотого голосу...

Багато перенесла в своєму житті Рената Бабак, до болю переживаючи совєтську дискримінаційну «національну» політику. Проте вона мужньо обороняла свою національну честь, не дала себе зруїфікувати. І коли в США її назвали представницю російського мистецтва, вона гордо заявила: «Я — українка. І не всі ще перетворилися в росіян. Ще не всі! Тому будьте обережні!»

Звичайно, я хочу розказати біографію Ренати Бабак. Вона народилася 4 лютого 1939 р. в Харкові. Рано проявилися в неї вокальні здібності й уже в 1955 р. 16-річну дівчину приняли до консерваторії імені Римського-Корсакова в Ленінграді. Вона навчалася в добрих педагогів, робила помітні успіхи. І не зважаючи на молоді роки, в 1958 р. вона зіграла в оперному театрі партію Княгині в опері Дагромижського «Русалка». І зіграла цілком успішно. Таке трапляється для 19-річної дуже рідко.

Рената Бабак відчувала потребу повернутися на Україну і там продовжити свою вокальну освіту. Адже не таємниця, що Україна подарувала музичному світові багато славних співаків. Так у 1958 р. Рената стала студенткою консерваторії в Києві. В 1961 р. успішно її закінчила і стала солісткою оперного театру у Львові.

Молода співачка пройшла суровий іспит. Вона почала співати провідні партії оперного репертуару: Кармен, Амнеріс в «Аїді» Верді, Еболі в «Дон Карлосі» Верді, Шарлоту в «Вертері» Масне, Ортруд в «Логенгріні» Вагнера, Марину в «Борисі Годунові» Мусоргського, Любашу в «Царській невістці» Римського-Корсакова та в інших виставах театру.

З кожною новою ролею співачка здобувала творчі успіхи, росла її майстерність. В цьому чималу заслугу мають її педагоги: відома меццо-сопрано Ольга Феліксівна Мішанська й оперний режисер проф. Володимир Олександрович Чарушников. Свого часу Чарушников співав у спільніх виставах з Шаляпіном. Поради досвідчених артистів мають свое значення. Проте виняткове природне обдаровання Ренати Бабак, її національна стихія перетоплюють ті поради за власним розумінням...

Батьки Ренати Бабак вели мандрівний спосіб життя (батько служив в армії). Але всюди, де б не перебувала родина, зберігалася прив'язаність до національного вогнища, до української народної пісні.

У Київській консерваторії Рената Бабак пройшла ґрунтовну школу співу, і після дипломного іспиту в 1961 р. її покликали в оперний колектив у Львові. Тут, у Львові, добре пам'ятали безсмертну С. Крушельницьку, Менцінського й інших українських співаків. У Львові дозріла акторська та вокальна майстерність Ренати Бабак. Вона співала головні ролі в репертуарі театру. Її успіхи були настільки помітні й показові, що її запросили співати в Большому театрі в Москві. Від 1964 до 1973 вона була зіркою Большого театру, зіграла тут багато вистав та зокрема зі світового оперного репертуару (опери Верді, Бізе, Масне, Вагнера, Маскані). Разом з групою артистів Большого театру гастролювала в Канаді, Польщі, Угорщині, Італії, Болгарії. Всюди її виступи проходили з великим успіхом. Її голос чаравав слухачів.

Але артистка не була задоволена творчою атмосферою в Большому театрі, її ображувало намагання московських властей скрити й ущемити національне походження співачки. І використовуючи сприятливу нагоду, Рената Бабак пішла за прикладом численних советських артистів, котрі вирішили втекти із соціалістично-комуністичного раю. І так Рената Бабак почала нове життя.

Проживаючи в вільному світі, вона знайшла нових друзів і поклонників її таланту. Виступи супроводжуються захопленими відгуками в честь видатної української співачки. А нещодавно випущена платівка викликала жвавий інтерес. У програмі тієї платівки основне місце відведено українським піс-

ням. Це «Соловейко» Кропивницького, твори композитора В. Івасюка, Л. Дичко, П. Сениці, С. Людкевича, Д. Загора.

Нині когось вражати прекрасним виконанням українських пісень досить таки тяжко. В уях та серці чути голоси славних співаків. Рената Бабак нікого не наслідує, вона по-своєму співає. Але скільки душі вона вкладає у спів! Кожна пісня має глибокий зміст, в них і біль, і любов до рідної хати і красота мелодій.

Я багато разів прослухав ці пісні і кожен раз був зачарований могутнім талантом Ренати Бабак.

Рената Бабак співає дуже виразно, з пристрастю і надихненно. А її голос творить чудеса перевтілення. Без сумніву, сьогодні Рената Бабак одна із яскравих фігур оперного театру. Але вона також не перевершений майстер народної пісні.

Із задоволенням пропоную читачам нову пла-тівку Ренати Бабак. Щодо замовлення пропоную звертатися до співачки. Її адреса:

Mrs. Renata Babak

P. O. Box 2116

Merrifield, VA, 22116, USA.

Ціна з пересилкою 11.00 ам. дол.

„МАЛА“ АТОМОВА ВІЙНА МОЖЕ СПРИЧИНІТИ ВЕЛИКУ КАТАСТРОФУ

Триста науковців з 30-ох країн (у тому числі також із США й СРСР), які два роки працювали для Наукового комітету дослідів проблем оточення, прийшли до висновку, що навіть невеликі атомові бомби, скинуті на 100 міст, можуть спалити 25% всього горючого. Густі хмари диму окутають принаймні на рік атмосферу нашої планети, абсорбуєть сонячне проміння й спричиняє довготермінове охолодження Землі на кілька градусів. Похолодіння на 3 до 5 градусів на початку весняного сезону призвело б до повної втрати врожаю на території Північної Америки й СРСР, а тим самим до великого голоду тих, що пережили „малу“ атомову війну.

САСКАТУН ГОТУЄТЬСЯ ДО ФЕСТИВАЛЮ

Талантливий і широковідомий у Канаді актор Юрій Келебай обраний майстром церемонії для цьогорічного фестивалю „Весна“, що відбудеться 8-10 травня в Сентеніял авдіторії у Саскатуні.

Юрій найкраще відомий зі своїх ролей в СВС телевізійній програмі „Фліппер“ та з ролі Миколи у серії „Егіфт ту ляст“. Він вів також регулярну програму поточних подій у Монреалі і грав у багатьох театральних ансамбліях Канади і США. Його динамічний голос часто чули також у радіо СВС. Ю. Келебай плинно говорить англійською, українською, французькою, італійською і російською мовами. Його участь у саскатунському фестивалі „Весна“ — де виступають дві оркестри, два українські танцювальні ансамблі, музичні ансамблі і хор, — це запорука успіху.

За точнішим інформаціям і в справі квитків телефонувати (306) 374-0863.

А. ЮРИНЯК

ДЕ ВИ БУЛИ РАНІШ, ЗЕМЛЯЧЕ П. КОСЕНКО?

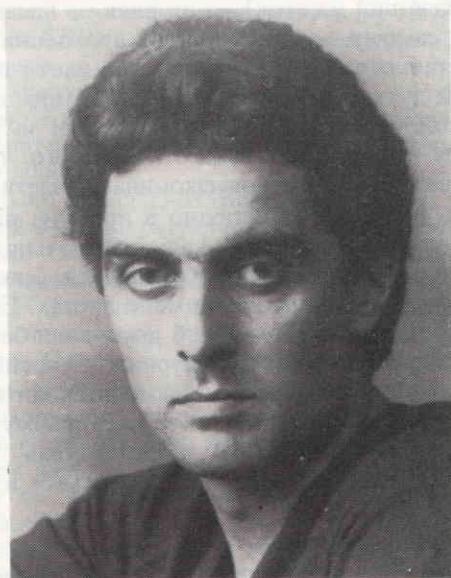
Велику втіху принесли мені „Нові дні“ за жовтень 1985 року статтею Петра Косенка про Емму Андієвської „Каварнія“; стаття називається „Мистецтво і ‘Каварнія’“ і займає в „НД“ 2¹² сторінки друку.

Ось послухаймо, як Косенко „кваліфікує“ „Каварнію“:

„Все на місці, все як мусить бути, крім самого змісту — його в збірці немає. Немає та й годі!“ (стор. 23 внизу). А на стор. 24 вгорі читаємо: „Хто набереться терпіння й уважно прочитає всі сто десять поезій збірки, той не зрозуміє жадної з них, ба більше — не зрозуміє жадного рядка, які б методи дедукції зацікавлений не застосував!“

Щоб не бути голословним, рецензент наводить „узяту навмання“ одну „поезію“ (лапки мої, — А.Ю.) п.н. „Тим самим порожнинам обтягненим людською шкірою“. Подавши всі рядки названого вірша, рецензент пише: „Не треба бути знавцем літератури, щоб бачити, що її (тобто Е. Андієвської. — А.Ю.) поетична продукція (...) базується на мовних і мистецьких абсурдах, поминаючи елементарну логіку людини.“ І через декілька рядків додає: „...ясно кожному, що „Каварнія“ — жоден мистецький твір хоч би тому, що вона вщерть переповнена повторністю, каліччям і просто гидотою...“

Сказано міцно і дотепно. А найголовніше — сказано правду! І я особисто маю сatisfaction, що

Юрій Келебай

хоч запізно — бо аж по сімнадцятьох роках — дочекався *прилюдного однодумця*. Бо про абсурдність писанини Е. Андієвської я писав ще 1969 року в квітневому числі „Молодої України“. Щоправда, я про Е. Андієвську там писав коротко, бо мав „лід обстрілом“ ще Юрія Тарнавського (за його безглупдий опус „Без Еспанії“) і взагалі творчість т.зв. Ньюйоркської Групи поетів. Ця моя стаття пізніше повторена в моїй книзі „Критичним пером“ (1974) і мала ширшу тематику та завдання*); але третій розділ її „Гіпні-бітники та їх звеличники в українській літературно-мистецькій громаді“ на цільному місці має якраз промінентів „Ньюйоркської Групи“ — Емму Андієвську і Юрія Тарнавського.

У згаданій статті я розглянув друковану в ч.1 журналу „Сучасність“ (1966 р. поему Е. Андієвської „Крива з Базарів Страшного суду“. Ось початок цієї „поеми“;

„Все верещало, в дудки дмухало,
Вздовж помислів клубками їхало —
Крізь люстри нюху мчали віхоли:
Являли суть речей уперше —
Свідомість — глибше, зором ширше.
Підперши небо, коні в лялечках
Глуших віків на слух віддалені
(Щоб відстанню, щоб нероздільно).
Крізь ребра дріжді гнало дошками
(Вганяло в краєвид в задишку) —
І тільки де-не-де, мов спалах.

Навівши ще одну купюру такого страховидла з середини „поеми“, я тоді писав:

„Ми завжди були тієї думки, що маячиння людини в гарячці збожеволілої, і навіть відгуки та шемрання дельфійської пітії, вчадліві від отруйних випарів — до поезії не належать. А чим від них відрізняється писанина Андієвської?

Поезія (поминаю тут „поезію службову“ — вірші на злобу дня і взагалі націлені на якийсь практичний ужиток) — це вияв — насамперед у собі самому — пристрасного прагнення гарного і величного; це туга і жаль, це злети вгору нашого духу... А водночас і поруч з цим поезія — це солодкий напій подяки Творцеві за злагдену красу і гармонію всього живущого творіння, злагдену бодай в оті швидкоминаючі злети д'горі.“

Мене ніхто тоді прилюдно в пресі не підтримав у моїй критиці писань Е. Андієвської; навіть люди, що поділяли мої думки, обмежилися „сяканням у камізельку“ в приватних до мене листах. Емму Андієвську наші часописи і далі друкували без усяких застережень, а найбільше журнал „Сучасність“. Та навіть і орган нашого письменницького О'б'єднання в діяспорі „Слово“ ще в останньому досі виданому Збірникові (ч.10) „запрезентував“ читачам на першій сторінці вірш Е. Андієвської в її питоменнім стилі.

Така наша дійсність.

Критик Петро Косенко досить багато докоряє критикам і редакторам українських видань в діяспорі; докоряє слушно, але загально, не назива-

ючи поіменно і не роблячи жадних винятків.

Не думаю, що це добрий шлях до направи сумного стану в українській громаді на літературно-мистецькому фронті. Це бо становить не що інше, як продовження і утривалення нашої давної болячки: чиось акцію — хоч би яка вона була доцільна і на часі — ігнорувати, а починати історію від себе.

Більшість прикінцевих абзаців статті рецензента (де вже не про „Каварні“ мова) позначена згубною тенденцією валити все в одну купу і закривати очі й абсолютно недоцінювати заходи й зусилля попередників. А це, власне, наша найбільша національна вада.

Після цих слів, що їх направду кажу з Франковим болем серця, хочу повторити ще раз: я дуже втішений темпераментно написаною й повною актуальних міркувань статтею колеги Петра Косенка. Вона напевно зворушила не мене одного і причиниться до уважнішого вгляду в наше культурно-громадське життя, щоб його таки оздоровити і піднести.

Висловлюю також подяку і признання редакторів „Нових днів“, що не завагався оприлюднити терпкі слова на адресу нашого літературно-мистецького естаблішменту.

Лос Анджелес, січень 1986
Назва статті: „Від печерних дикунів і Діогена — до гіппі-бітників і т.зв. Ньюйоркської Групи“.

ЗАПРОШЕННЯ ДО „КАВАРНІ“

Неозброєний до літературного герцю, не збиравшись публічно захищати Емму Андієвську, — поетесу моого раннього захоплення, — від строгих критиків: в „Нових Днях“, жовтень 1985 р., ми читали неприхильну рецензію на збірку Андієвської „Каварні“.

Автор широкої рецензії „Мистецтво“ і „Каварні“, п. Петро Косенко, подає кілька зразків і наводить ряд цитат, ілюструючи манівці вульгаризму, куди заблукала уява Андієвської, в наших літературних колах визнаної поетиси і прозаїка, що засвідчено наділенням її нагородою фата 1984.

Можемо мати застереження до літературних нагород, які часто виправдано викликають спори, бо тут мірки спортивних осягів і перемог відсутні, але вони все ж таки пропонують увагу, застанову і, може, переоцінку,

В багатому доробку Андієвської збірка вульгарної поезії може мати місце і навіть виправдання, поскільки за кожною (творчою) акцією мистця скриваються причини. Найпрямішою дорогою до „розшифрування“ причин було б інтерв'ю з авторкою. Але поки до цього дійде — критики і рецензенти будуть „плавати“ в здогадах, творячи різні фантастичні теорії і оцінки. Одною з таких теорій — здогадів поділось з читачами, але насамперед...

Як сказано на початку: літературне поле — не є моїм полем, але рецензент Косенко покликається на критерії, які є із загальної мистецької категорії, отже вони стосуються не лише літератури, а теж образотворчого мистецтва і творчості взагалі.

Автор рецензії покликається на „вічну природу“ мистецтва — на красу.

Але ж цю „істину“ вже давно захитали, впроваджуючи в домену мистецтва твори жаху (Гоя), твори нидіння (Рембрант), твори з явними вульгаризмами (Джойс, Генрі Міллер), твори з дисонансами... Сліпі і беззубі жебраки опинились поруч богині краси і кохання Венери в найславніших світових музеях... Бекман, Нольде, Кірхнер (і взагалі експресіоністи) — хто ставить під сумнів їхнє мистецтво? Драми старих греків, а особливо драми Шекспіра, які виповнені мордами, засідками, підступністю, божевіллям і врешті річищами крові, — яка тут може бути мова про красу!?

Якщо фізична краса є одним із об'єктів творчого зосередження — то це все, що стосується краси (фізичної) та мистецтва; мистецтво мусить мати іншу і більшу універсальну дефініцію...

Мистецький предмет, незалежно від якості зовнішньої краси фізичних об'єктів, оцінюється в сенсі потрясаючої сили, яка полягає у свіжому, тобто оригінальному, вислові. Градація спроможності зворушення (споживача), або іншими словами — скаля сприймання мистецтва (твору мистецтва) залежить від досвіду, що у свою чергу залежить від якості настирливого плекання досвіду, який популярно називають — смаком („мистецьким смаком“). Слабі місця критеріїв критиків і рецензентів виявляються найчастіше в неуважній поведінці супроти найголовнішого питання в царині мистецтва (бути чи не бути) — завдання оригінального (свіжого) вислову, коли мистець (маляр, скульптор, поет, композитор...), зовсім не заперечуючи факту „що земля крутиться довкруги сонця“, зуміє цей факт (і мільйони інших фактів) так представити і з'ясувати, ставлячи нас — знов; знов; знов; так в безкінечність — перед новим чудом в захопленні і здивуванні, викликаючи вражіння „відкриття Америки“.

Тож викинути чи не викинути збірку Андієвської „Каварні“ (взагалі цілу творчість поетеси, що чи не пропонує „дипломатично“ автор рецензії) з літератури?

Знаючи Емму від її поетичної колиски, коли вона в таборі Ді-Пі рішилась (життя мистця — безкінечна черга рішень) на незвичну в тодішній час у нашій літературі поезію, ми переконані, що від Андієвської можна всього очікувати, — хоч, коли б мені припало завдання робити список можливих „витівок“ поетеси — вулгаризми, якщо б вони взагалі „впали на думку“ були б, мабуть, на самому кінці списку.

Твір людської уяви діє на нас сумарно, але до життя привели його різні — професійні і буденні — фрагменти пережиття і досвід; кілька років тому чоловік Андієвської, Іван Максимович Кошелівець, в одній із статей в „Сучасності“, звернув

увагу на іграшкове в мистецтві (в його інтерпретації, якщо добре пригадую, обмежене до літератури) і для прикладу навів порнографічно-вульгарний віршик. Коли в супружжі з одним партнером мистцем розмови про творчість і мистецтво є „на денному порядку“, можна б думати, що в 100% літературному супружжі розмови про літературу (і творчість) є „щоденним хлібом“. Поскільки тема іграшкового в мистецтвах не є велими популярною темою, а поготів у наших дискусіях, Андієвська, можна припустити, рішила піддергати аргумент чоловіка про іграшкове рядом з поезією.

Приклад іграшкового в літературі, наведений Кошелівцем, який, як інформував мене 1949 р. Костецький, переклав Кафку (автора особливо багатого на іграшкові мотиви, поза орбітою фантастики, сатири і парадоксів), мене здивував і заскочив. Вульгаризм і порнографія — це певний сюжет і, навіть, стиль, коли іграшкове це насамперед відпруга, навіть банальності (на кшталт „гарна погода сьогодні“), які безпосередньо непов'язані з драмою (відрізняти від трагедії) твору.

Може тут ключ до загадкових дверей „Каварні“ Андієвської?

Примітка: Побічно відмічу, що саме з пустунських вибриків, з часом розвиваючись до суспільної і естетичної революції, вийшов один із наймаркатніших мистецьких рухів 20 ст. — дадаїзм.

5-ий ЗДВИГ УКРАЇНЦІВ В АВСТРАЛІЇ

Від 21-го грудня 1985 року до 3-го січня 1986 року в Мельбурні відбувся 5-ий Здиг українців Австралії. Перший Здиг, чи по сучасному фестиваль мистецтва, відбувся 18 років тому. З того часу майже кожні 4 роки відбувалися ці фестивалі. Здиг відкрив д-р Петро Саварин, голова СКВУ, якого запросив до Австралії організатор Здигів, Союз Українських організацій Австралії (СУОА). Наступного дня відбулась зустріч громадянства з головою СКВУ. Доповідь та сміливі й ґрунтовні відпові на запитання викликали захоплення й симпатії присутніх до доповідача.

Після цього 22-го і 23-го грудня відбулися два концерти: перший в міській ратуші Мельбурну, де було присутніх близько 1500 осіб., а другий в Українському Нар. Домі в Ессендоні, біля Мельбурну, де було близько 600 слухачів. В мистецьких програмах взяли участь хори, оркестра, танцюристи, бандуристи, баїністи, солісти з Мельбурну, Сіднею та Аделаїди, разом 400 осіб.

Під час Здигу відбувся під Мельбурном у високому евкаліптовому лісі також спільні молодечий табір (пластуни й сумівці), який мав назву „Молода Україна“. До табору прибуло близько 700 осіб молоді. Табором керували два комісари: від Пласти Микола Добротвір, а від СУОА — Степан Романів. Сподіваємося, що цей приклад спільногоТ таборування запозичать і молодечі організації в інших країнах. Закриття табору відбулося 3-го січня, його довершив також проф.П.Саварин.

Дм.Н.

СВІТЛА НА ВОДІ

— оповідання і нариси Ліди Палій: стаття Богдана Рубчака, В-во Об'єднання Українських Письменників "Слово", Торонто, 1985

Фотографія на обкладинці, із світлами на воді, що чітко відбились від сильветок загадкових споруд на березі озера Дааль у Кашмірі, з човнами при березі, з високими деревами на тлі гір і захмареного неба, відразу спонукує читача замислитись над назвою твору. На зворотній сторінці обкладинки — фото авторки серед руїн гелленистичного театру в Термесі, Туреччина. А 39 фотографій з країн авторчінних мандрівок (Мехіко, Марокко, Туніс, ціла Європа, країни Південної Америки, Іран, Ливан, Індія, Непаль, Китай) приваблюють читача своєю екзотичною і небуденністю змісту.

Коли ж прочитати вступ авторки, який вона назвала "Замість прологу", читач відразу зацікавиться дальшими сторінками книжки. Бо й сама авторка, її особовість, загадкова своїм поясненням — чого вона мандрує. Ліда Палій шукає світл на воді, багато їх знайшла, але ніде не бачила того, чого очікувала... Вона "приречена все життя шукати світл у далеких гаванях".

У книжці сім описів подорожей і критична стаття Б. Рубчака. Треба попередити читача, що це не є репортажі з подорожей, авторка "шукає відкривання нового" (вона має освіту мистецтвознавця і антрополога) пише поезії, статті з мистецтвознавства, спогади, перекладає. А "Світла на воді" — це дуже своєрідна проза, малюнки глибоких психічних переживань авторки, її настрої, спостереження про культуру, побут, історію народів, а особливо про природу відвідуваних країн. Мандрівки її були не тільки спонукою до творчості, але й потребою, як про це читаемо у прологі. Все, що бачила авторка у своїх мандрях, вона представляє поетичними образами й дуже цікавими новими, влучними й оригінальними метафорами. Ось, наприклад: "Одушевлення було сплетене з неспокоєм, радість з тugoю. І земля моя — не моя, і він мій — не мій, і щастя мое — не мое..." (враження з перебування над Дніпром, "Замість прологу"). "Чабан у білій широкоплечій бурці засвітився, мов каганець, і згас, затъмарений курявою" ("Моя зачаклована Анадоль"), "Вітер орав море срібним плугом, розгортає борозни" ("Лист з Маляги").

Ліда Палій справді знаходить і відкриває нове своїми проникливими у життя культур зустрічними народів, у природі їхніх країн спостереженнями, своїми глибокими переживаннями, вибраючи їх у поетичні образи по-своєму. Йдучи джунглями, відчувала, що земля дихала, коріння дерев відавалися їй артеріями живої істоти, було "щось у цьому прасвітнє". Переживання в'яже авторка з реальними ситуаціями, але перевтілює їх у поетичні образи своїм власним стилем, поєднанням — як це каже Б. Рубчак — давнього імпресіоніз-

му з сучасним південно-американським "магічним реалізмом". Цим вносить у нашу літературу щось своє оригінальне, творче.

І мова Ліди Палій переплітана влучними висловами — тропами, фігурами, як наприклад: вітри часу, танець живота, окрилилась вода, сонцем насичений туман, парасолі чекали літа, терпка осінь, оксамитна вода, срібне сонце (в пустині!), перлистий день, жарінь (спека!), день металево дзенькнув і багато інших.

Книжка дуже старанно технічно оформленена. Вигляд і зміст поєднані. "Світла на воді" Ліди Палій поведуть читача не тільки в цікаві мандри, але й у казковий світ, в глибину віків, у таємницє легендарне минуле, сплетене з сучасним, реальним.

Т. Горохович

Ціна книжки — \$13 amer., або \$15. — канадських, з додатком \$1.40 на висилку до США, а в Канаді .50 центів.

Замовлення слати на адресу:

Lights on the water, Publishing and Distribution
Toronto, Ont., 29 Halford Ave., M6S 4G1, Canada

ЛИЦАР ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ

Руттер Батуігас, протягом своєї 24-річної праці фотографом і кореспондентом часопису "Темпо" міста Маніла (у Філіппінах) мав нагоду бути учасником найбільших у світі кримінальних подій. Його шпигали ножем і прострілювали кулями. Обороняючись, — він поранив з дюженою напасників та шістьох забив. Місяцями він дописував з в'язничної камери, поки суд не оправдував його. Часто Руттер, здобуваючи матеріал для допису, був "судом і розправою" в поборюванні кримінальних осіб, в обороні справедливості та власного життя. Двічі робили кінофільм з його життя. Поліція дивувалася знаходячи його першим на місці події, яким він чином випереджував іх. І коли знаходили його коло вбитих, то іронічно запитували, чи то не його робота. Про місце кримінальної події його канцелярію повідомляли не лише мешканці міста, а навіть і самі криміналісти перше, і лише після того повідомляли поліцію.

Авто Руттера має броню від куль, а на озброєнні він має не лише фотоапарат, а й М-16 рушницю, два пістолети і гранати.

Переказ з "Enquiget"
Ю. Старostenko

СКАРБОВІ ДВА ТИСЯЧОЛІТТЯ

Експозицію Херсонського краєзнавчого музею поповнив скарб античних монет, знайдених біля села Понятівки Білозерського району. Скарб монет було вимито весняною повінню у Донцівій Балці біля річки Інгулки. Нині колекція становить 112 штук монет.

Науковці стверджують, що скарб складається із бронзових монет Ольвії IV-III століття до нашої ери. На лицьовій стороні монет зображене обличчя Борисфена — річкового бога Дніпра, на зворотній — сагайдак з луком і сокира як символ влади.

ЯК ШЕВЧЕНКО ШУКАВ РОБОТИ

(Закінчення зі стор. п'ятої)

Тут треба глибоких довголітніх студій, тут треба стільки попрацювати, як я, щоб вас зрозуміти і показати, звідки, що і я! Ви читали мою працю про вплив Мішкевича на ваші поезії?

— Читав.

— Ну, і що скажете?

— Справді, треба довголітніх студій, щоби щось таке написати!

— А я же не казав вам?

— Отже, я не розумію своїх власних поезій?

— Ні! — відповів професор твердо.

— Ну, а коли б я так у вас хотів іспит робити на вчителя гімназії?

Се можна! Зложите перше іспит зрілості, потім запишеться на університет на мої виклади і інші, потім я дам вам домашню задачу, далі...

— Се ж чи не задовго потягнеться?

— А так з десять літ.

— А чи не можна б чого-небудь без іспиту дістати?

— Не знаю; розвідайте у проф. Г.

Шевченко попрощається й вийшов. За дверми вже не було чути його ходу, зник в одній хвилині; натомість у віллі професора Г. щось несамовите сталося з великим портретом Шевченка. Поет вийшов з рам і тихенъко вступив в біблітку голосного ученого. Професор порядкував ще якісь папери у себе на столі.

— Здорові були, пане Грушевський!

— А ви хто такий? — спитав професор, поправляючи цвікер на носі.

— Адже я також Грушевський, відколи мене так Кониський назвав. Шевченко, може, чували?

— Тарас? Як же ні? Еге, еге, Тарас, просимо сидати! Чим же можу вам послужити, добродію?

— Може б, ви мені якої роботи напитали, бо скучаю дуже. От у товаристві моого імені, може б найшлася?

— Гм, еге, не знаю, може... Се ви як гадаєте? У секціях працювати?

— Нехай і в секціях, аби робота.

— Еге, еге; але ж ви, добродію, не є дійсним членом Товариства ім Шевченка!

— Ну то зробіть мене! Адже ж товариство й називається моїм іменем.

— Гм, воно-то так, але дійсним членом ви не можете бути.

Як же то?

— Одно те, що ви не працювали науково і в моїх «Записках» нічого не друкували; друге те, що вам би треба перше пристати до якої секції, і тільки секція по роках мала би згодитися на те, чи вас іменувати дійсним членом, чи ні. А коли б і секція

згодилася, тоді ще я маю своє слово; мені йде о престиж товариства тут і в Києві, — нам треба наукових сил, а не поетів. Таких, що пишуть студії про поетів, великих і малих, ми приймаємо з охотою, але самих поетів нам нащо? Се ж баласт у науковім товаристві!.. Врешті, і Гнатюк є тої самої гадки...

— Он як! — замітив Тарас смутно. — А все ж товариство названо мені в честь!

— Се інше діло! Товариство ім. Шевченка — се я, а він тільки фірма. Еге!

— Що ж мені діяти? — зажурився Тарас, встаючи. — Вибачайте, добродію, що забрав вам хвилину часу.

— Нічого не шкодить. Моє поважання...

З тої ночі, як Шевченка отак прийняли у Львові, на його портретах і бюстах у правім кутику уст під вусом явилася легенька глумлива усмішка. Ніхто і не здогадався би, звідки вона взялася, а се йому по концепті так сталося.

Примітка:

Посол Л. — це д-р Кость Левицький, голова Української Національно-Демократичної Партії.

О. Кобилянський — член Митрополичної Капітули при соборі св. Юра у Львові.

Народний Комітет — керівний орган Української Національно-Демократичної Партії.

Б. Будзиновський — український письменник і публіцист. У 90-тих роках редактор „Громадського Голосу“ (органу Радикальної Партії).

Професор і посол К. — О.М. Колесса (1867-1945) мовознавець, проф. Львівського університету. Автор статей про Т. Шевченка.

Професор Г. — це професор М.С. Грушевський (1866-1934), історик і голова Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка.

В.М. Гнатюк — український фольклорист і етнограф, співредактор „Літературно-Наукового Вісника“ та співробітник Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка у Львові.

УКРАЇНСЬКІ ТЕМИ В ПОЛЬСЬКІЙ ПРЕСІ

Польська преса за останній час опублікувала чимало статей, що відносяться до польсько-українських взаємин. Знаючи ситуацію в Польщі, майже неймовірно звучать інформації, які ломістила газета „Дзенік Балтицкі“, ч. 40/84. З цих двох статей дізнаємось, що Клуб міжнародної преси й книжки в Гданську організував цикл зустрічей під назвою „Представляємо культуру національних меншин в Польщі“. Серед культур греків, жидів, літовців, білорусів і ін., найкраще і найповніше була представлена культура українського народу.

**

Багато матеріалу пасквільного характеру напротикував псевдоісторик Е. Прус про митрополита Андрея Шелтицького. Матеріали на цю тему, читаємо в газеті „Пшегльонд тигодня“ (ч. 48/84, під наголовком „Так і не“), у 4-му номері краківського „Тигодника повзежнегого“ та в інших польських публікаціях. Їх завдання спроваджуються до зневінення особи нашого митрополита. На цю тему я вже писав, але сьогодні дозволю собі зацитувати

з журналу "Нові Дні" за листопад 1984 стор. 14 вислів рабина Л. Геймана: "Я готовий присягнути на Біблію, що граф Шелтицький був одним з найбільших гуманістів в історії людства, і з певністю найкращий приятель, якого євреї будь коли мали... Завдяки йому врятовано сотні євреїв від певної смерті."

Отож сенсаційні вигадки Е. Пруса та йому подібних, не в силі заперечити правду, яка пробиває собі шлях у життя.

Слід граторулювати тим усім, які виступили проти ласквілів Пруса, подаючи факти, які збуджують довір'я і пошану вдумливого читача.

**

На теми українсько-польських взаємин в польській пресі з бездоганною обізнаністю виступає проф. Єжи Томашевський.

В тижневику "Політика" він пише: "Запитаймо, що було змістом зусиль, клопотань наших батьків і дідів у перші роки II Республіки... Контрреволюційною проблемою була особливо справа українців і литовців, які стреміли мати власні національні держави".

Серед поляків панує багато мітів і плутанини у цьому питанню. Один з найбільших популяризаторів української тематики в Польщі був Єжи Санджеєвич. Професор Єжи Томашевський є гідним його наступником. Серед багатьох праць проф. Томашевського слід назвати статтю "Даремний жаль, — такими ми були", що друкувалася на сторінках тижневика "Ту і тераз" в ч. 29, статтю "Драми українсько-польські", що була надрукована в "Політиці" ч. 41/84 та ряд інших. На привеликий жаль, часто доводиться читати у польській пресі писання від яких бере жах. В таких писаннях місце дискусії займає самозасліплення, самонавіянє зухвалистю і нетерпимістю. Зокрема скрайньою безвідповідальністю наслічена більшість писань про визвольні змагання УПА.

Професор Є. Томашевський намагається максимально об'єктивно передавати факти і відповідно їх коментувати у своїх працях. Праці Є. Томашевського та подібні, можемо сміло сказати, наближають два братні народи до поєднання.

Зокрема його інтерв'ю під заголовком "Міти і факти", що з'явилось у тижневику "Нурти" за травень минулого року — це об'єктивне введення у сферу знань про українсько-польські відносини на Волині під час ІІ світової війни.

Саме цей складний проміжок часу обрав проф. Томашевський для вияснення українсько-польських відносин, запізнаючи з фактами масового польського читача. Ця документальна праця, хоч обмежена газетними рамками, своїм змістом заслуговує й на нашу увагу, бо вона серед небагатьох польських писань справедливо показує лице тих, які підняли перші руки до братобійств, даючи претекст до дальших відплатних акцій. Проф. Є. Томашевський у своєму інтерв'ю не приховує правди, а подає безсумнівні факти, що за цей злочин несуть відповідальність окрім відділи АК (Армії Крайової), які розвинули на теренах Польщі свою терористичну і братобійчу війну проти українського населення.

Вченому добре знане історичне минуле народів сусідів, причини, які нас єднали, які роз'єднували, і при цьому він розуміє, що тільки через визнання правд, навіть найбільш болісних, можна ліквідувати взаємні упередження, які ведуть до дальшого зла. Тенденційне висвітлювання і часто вибілювання неприємних фактів з одної сторони, провадить віками наші народи до взаємних нещасти ї втрати свободи. Довгі століття Україна, чи то як окрема державна одиниця, чи під владою Польщі, була її першим і основним охоронцем перед загрозою зі Сходу. Сьогодні найсвідоміші одиниці з обидвох сторін впевнені в тому, що наша доля узалежнена від взаємного порозуміння, між нашими народами.

Треба завжди пам'ятати провідним представникам обох народів одне: коли падає Україна — падає й Польща, а коли світліша перспектива одного народу, роз'яснюється вона й для другого. Тому конечно усунути серед нас гзаемну ненависть і упередження, а принаймі іх злагіднити, щоб не пропливалось марно стільки людської крові та не було стільки жертв серед наших народів, пише Є. Томашевський.

Як і можна було сподіватися, після появи згаданого інтерв'ю у Польщі розгорілась пристрасна полеміка. Матеріали, подані в інтерв'ю, деякі автори сполучалися. зокрема на сторінках "Слова Повшехлего" і "Пшегльонду Тигодньового". В результаті цього ще більш посилились напади на професора Є. Томашевського й українців. Проте в пресі пробивалися й голоси розсудку. Досить згадати редакційний коментар, в якому між іншим читаемо: "самі ми на власній шкірі пізнали, що означає плянова акція винародовлення, тим більше ми повинні бути вирозумілі, що якже часто ми самі це переживали і самі чинили на Україні".

Передо мною біля тридцять листів до редакцій, що торкаються даної теми. Більшість з них палають ненавистю до українського народу, доказують, що українська людина в Польщі позбавлена прав і всі, хто наважиться станути в її обороні, попадають в конфлікт з польською традицією.

Ця безглузді полеміка ще раз доказує, що людина у своїй поведінці часто не є повновартісною істотою, яка мала б стреміти до правди і здійснення загальнолюдських ідеалів. Для осягнення цієї мети повинні об'єднати працювати найпередовіші уми наших народів.

Ярослав Назирович

РАДЯНСЬКА ДЕМОКРАТИЯ

— Товариші, виявляйте більше ініціативи, висловлюйте нові думки, подавайте пропозиції. Ми тут колективно вирішимо, а тоді допомімо секретареві партосередку. Як він скаже, так і буде.

НА ЗБОРАХ

— Ви сказали, що половина залі — ідіоти. Відкличете це!

— Відкликаю: половина залі — не ідіоти.

РІК ВІСІМДЕСЯТЬ П'ЯТИЙ ПРОМИНУВ.

(творцям „Нових днів“ на пам’ятку.)

Говорять, пишуть люди: „Нові дні“ —
Цінний журнал, передовий по суті.
В порівнянні до інших і мені
Він вигляда, як князь між простолюддям.

Рік вісімдесять п'ятирік проминув.
Він підсував по звичці нам контрасти:
То невичерпну смутку глибину,
То випадкову вдачу, куце щастя...

Приємність нам снували „Нові дні“
(Є пороху запас в порохівниці),
Слова й думки метали вогніні,
Щоб не дрімали мозок наш, зінці.

Подяка Редколегії й привіт
За всі журнали й кожен твір окремо.
Річний з них вийшов преображеній звіт
І теж скарбниця незатертих мемо...

Січневим „Днем“ я першість віддаю:
В них воскреса мистець Василь Курилик.
Якби то і до нашого краю
Його шедеври часом загостили.

В жовтневих „Днях“ нам очі відкрива
Косенкове „Мистецтво і „Каварня““:
Аж закрутилась бідна голова —
Чи Емма завжди отака вульгарна?

„Фрагменти урятованих думок“
(Ю. Соловія у числі грудневім) —
Конкретний напрямок, потрібний крок
Для гальмування наркоман-гістерій...

Передбачаю (хоч не Нострадам),
Що також у наступнім, божім році
Передплачу журнал, підпору дам,
В потребі не стоятиму набоці.

Віщую: нездовгого гарним „Днем“
Дух ангелів пришло належну плату.
Цивілізація весь люд вже доганя —
Журнал введе у кожний дім і хату.

Всім у Редколегії: багато літ
Бувайте витривалі і здорові
У Новім Році дужче „греблі рвіть“
Із гіперфункцією в кожнім слові!

Гал. Корінь, Мельборн.

ЗДОРОВ’Я

ХВОРОБА НАШОЇ ЕПОХИ

Одним із найбільш розповсюджених захворувань людей нашого динамічного і досить скомплікованого віку є депресія.

Ви пішли до свого лікаря. Ваші проблеми-крутиться голова, болить спина, ненормально багато виділення поту, постійне відчуття холоду, пригнічений стан, навіть відчай, неполадки з травленням, зі сном, з апетитом, розладність статевого життя. Ви почуваєте постійну загальну втому, повну чи часткову втрату зацікавленості, помічаєте появу безнадії.

Лікар, після клінічного дослідження стану вашого тіла, стверджує, що ваш організм не має ніяких виразних симптомів присутності якоїсь знаної хвороби, не дивлячись на ваші страждання.

В такому випадку ви є одним із 220 мільйонів людських індивідумів, що мають хворобу, яку Міжнародна Організація Здоров’я називає ДЕПРЕСІЄЮ або хворобою цивілізації чи хворобою нашого динамічного віку.

Характерно, що ця хвороба людей нинішнього часу дуже тривала і має нахил до розповсюдження. Досліджено, що ця хвороба цивілізації властива індустріально розвинутим країнам Європи й Америки, звичайно її відгомін відчувається і в країнах індустріально відсталих.

Встановлено, що 18% людей, які відвідують лікарів є хворі на депресію, а одна десята ліків, що лікарі вписують хворим, є ліки проти депресії — антидепресори.

Депресія — це слово латинське, йому відповідник, у нашій мові, може бути — занепадництво. Депресія-занепадництво — це пониження моральних опірних сил людського організму.

Ця хвороба, донині медичною, мало вивчена. Відомо, що вона пов’язана з людською психікою, отже це хвороба психологічна. Психологія — це наука про душу (психо — душа по грецькому) отже депресія є хвороба душі чи душевна хвороба, яка впливає певним чином на людське тіло викликаючи його страждання.

Хвороба ця дуже неприємна, настирлива, якось ніби протирічить здоровому людському глуздові.

В наші дні, мільйони звичайних людей, психічно цілком нормальніх, бачать як перед ними, нагло, з’являється перешкода — присутність майбутнього. Для окремих людей і навіть для цілих народів стає все тяжче й тяжче адоптувати вимоги, які несуть швидкі зміни сучасної епохи.

Західне суспільство захоплене вихром трансформацій. Цей вихор несе пориви досі незнаної в історії людства сили, що рухаються зі швидкістю ввесь час зростаючою й всі люди сьогодні приховано відчувають на собі ефект цих змін.

Ці вихри трансформації породжують дивні

персонажі — дітей, що в 12-ть років не мають нічого дитячого й 50-річних осіб, які поводяться ніби дванадцятирічні діти, багатих, які мавпують бідних, авторів програм отруєних ЛСД, релігійних пасторів, що проповідують атеїзм, фільми для гомосексуалістів, появу збудників і заспокоювачів і т. д.

Неприборканий ритм трансформацій, наглих перетворень, стрясає цілі народи і як відчутна сила, сягає в глибини нашого особистого життя, викликаючи ряд психічних потрясень. Це явище називають — "шоком майбутнього".

Виглядає, що людина звільнила нову соціальну силу — прискорення, й хвилі її припливу такі швидкі, що вони змінюють наше відчуття часу, перевертають догори ногами ритм нашого щоденного життя-думання, поведінки і безпосередньо впливають на наш спосіб сприймання довколишнього світу.

Отже цілком ясно, між нами безладно і гучно народжується якесь нове, досі незнане, суспільство.

Від віків відомо, що людина мусить бути абсолютно досконалою, щоб бути щасливою. Людина мусила б бути щасливою коли б задоволілася тим, що має. Але люди, в природі своїй, так не створені. Отже переважаюча більшість людей є нещасливі. В постійній поспішності, в пошуках успіху, щастя, гаразду, багатства, людина травмується психічно, заломлюється морально, а звідси ріжні депресивні порушення.

Соціологи говорять, що зараз у світі не фінансова інфляція, а скоріше всюого епоха розчарувань і депресій.

Медична література розрізняє багато різновидностей депресії, але є три основні типи цієї хвороби.

Перша — це генетична тобто спадкова, вроджена; людина від народження є надмірно вразливою до всіх навколоїшніх, навіть незначних, подій. Ці події залишають, на довгий час неприємний і болючий спогад, приводять до втомлювання нервової системи.

Друга різновидність депресії властива людям, котрі мають якісь фізичні вади тіла чи тривкі хронічні хвороби — ревматизм, захворювання суглобів-артріт, постійні неполадки шлунка-кишкового тракту чи серцево судинної системи. В постійному стражданні це викликає в людини загальну неповноту — фізичну й психологічну.

Третя різновидність депресії-занепадництва є складна чи скомплікована, вона спричиняється цілім рядом елементів, які впливають на формування здорових моральних опірних сил. Цими елементами є шок-стрес, самітність, якісь перепохи чи неполадки в праці, родині.

Слово стрес, нині дуже часто вживается в повсякденному житті. Що ж треба розуміти під цим словом?

Медична енциклопедія пояснює це так:

Стрес — це різка переміна в людському організмі під впливом якихось зовнішніх психічних подразень.

Нинішній світ з його критерієм рентабельності — зиску тяжко сприймається окремою людиною-індивідом. Це є, до деякої міри парадокс-дивогляд. Живемо в епоху миру, достатків, свободи і в той час з'являються такі хвороби цивілізації, як депресія. Виглядає, що людина ніби якось деформується ментально.

Згідно статистики Об'єднаних Націй понад 5% людей у цілому світі є жертвами цієї хвороби. В індустріально розвинених країнах цей відсоток є далеко вищий.

Управителі компаній чи безробітні хворіють в одинаковій мірі. Звичайно причини, що викликають цю хворобу, у кожній групі людей будуть дещо інші. Відсоток депресивних серед жінок вищий ніж серед чоловіків.

Депресія настільки важлива проблема нині, що нею інтенсивно займаються медичні й соціологічні дослідні інститути цілого світу.

Ол. ТРЕТЬЯК

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

ОЛЕНА ІВАНІВНА

ТКАЧЕНКО

*1892 1986

З глибоким жалем повідомляємо друзів і знайомих, що 25-го січня 1986 року, після довгої і тяжкої хвороби, відійшла від нас на вічний спочинок, на 94-му році життя, дорога наша мама і бабуся

ОЛЕНА ІВАНІВНА ТКАЧЕНКО.

Вічна їй пам'ять!

Засмучені горем діти і внуки.

ПОМЕР ЮРІЙ ДИБА

2-го січня 1986 року у Ванкувері відійшов несподівано у вічність від припадку серця

бл. п. Юрій Диба

Юрій Диба народився 1914 року в селі Гаврилівка на Буковині. Відслужив 4 роки в румунській армії та опісля в Першій Українській Дивізії. Брав участь у боях під Бродами. До Канади приїхав 1948 року, а до Ванкуверу 1957 року. Займався будівництвом, був діяльним членом УСГ та інших українських організацій.

Широкознаний читачам української преси з приводу побудови пам'ятника в Єрусалимі — жертвам голоду в Україні. Цей пам'ятник коштував його близько 100,000 доларів.

Працюючи тяжко як будівничий, він призначив свій маєток на важливі національні інституції: Шевченківська Фундація в Вінніпегу, Наукове Товариство Шевченка в Парижі, Українська Вільна Академія Наук (УВАН) у Вінніпегу, на Відділ української мови Славістичного Департаменту при Університеті Брітанської Колюмбії у Ванкувері і на українських інвалідів.

Глибокий патріотизм і жертвеність бл.п. Юрія Диби залишається прикладом у пам'яті української громади на довгі роки.

У ПОШАНІ ДО ЗАСЛУЖЕНОГО ПЕДАГОГА

У суботу, 25 січня 1986 року, в Торонто, відійшла у вічність відома довголітня вчителька бл. п. Олена Іванівна Ткаченко.

Присутність на похороні учителів із українських шкіл і курсів українознавства була доказом пошани до людини, котра була зразком у педагогічній праці.

Починаючи з рідних місць Полтавщини, а кінчаючи школами у Торонто, покійна невтомно працювала щоб молодь не тільки володіла доброю українською мовою, а й знала культуру рідного народу.

У парі з вищою педагогічною освітою й уважливим ставленням до проблем виховання, бл. п. Олена І. Ткаченко була надзвичайно скромною і вирозумілою. Вона зуміла засіяти серед молоді зерно любові до свого народу не тільки на рідній Україні, а також тут.

Хай легко буде Йї канадська земля, а пам'ять збережеться серед тих, які її знали, любили і разом працювали.

У пам'ять покійної, жертвуюмо на пресовий фонд журналу „Нові Дні“ тридцять доларів.

Неоніла і Михайло Гава

У ПАМ'ЯТЬ ОЛЕНИ ІВАНІВНИ ТКАЧЕНКО

Замість квітів на свіжу могилу бл.п. Олени Іванівни Ткаченко, жертвуюмо на пресовий фонд журналу „Нові Дні“ — 25.00 дол.

Засмучений родині Покійної висловлюємо наше глибоке співчуття і підтримку з приводу болючої втрати.

Ада і Мар'ян Горготи

ПАМ'ЯТІ АНДРІЯ Й ІРИНИ ЧЕСНІШІХ

Замість квітів на свіжі могили бл. п. АНДРІЯ ПЕТРОВИЧА Й ІРИНИ МИТРОФАНІВНОЇ ЧЕСНІШІХ, що упокоїлися в Монреалі, Канада, складаємо 40 дол. на пресовий фонд „Нових Днів“. Дочек Олені і Наді, зятів Анатолієві і їхнім дітям висловлюємо щире співчуття.

Карпо Роговський з родиною

ПАМ'ЯТІ М.В. КАЛІНІЧЕНКА

Замість квітів на могилу покійного чоловіка МИКОЛИ ВАСИЛЬОВИЧА КАЛІНІЧЕНКА складаю 200 ам. дол. на Бібліотеку ім. Симона Петлюри у Парижі, Франція.

Тетяна Калініченко
Буенос Айрес

ПАМ'ЯТІ ПЕТРА І ОЛЬГИ НЕЛІПІВ

Замість квітів на свіжу могилу св.п. Петра та Ольги Неліпів складаємо 69.00 дол. на пресфонд „Нових Днів“, а дорогим кумам, Людмилі та Василеві, висловлюємо наші глибокі та щирі співчуття.

Леся та Юрій Коломиєць з родиною
Чікаро

Пересилаю щире співчуття ВШ д-рові Данилові Міршуку з приводу болючої втрати любимого внука Сергія.

Замість квітів на могилу в Україні — складаю на прес. фонд ж. „Нові Дні“ — 20.00 дол.

Вірджінія, січень 1986 р. Неоніла Дзюба

ПАМ'ЯТІ СТЕПАНА КУЛИКА

Пересилаю чека на \$38.00, з них на передплату — 18.00 дол., а 20.00 дол. на пресовий фонд „Нових Днів“ в пам'ять бл.п. чоловіка Степана Кулика.

Ольга Кулик
Бронкс, США

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ЧОМУ ЛЮДИ НЕ ХОЧУТЬ БУТИ ЛЮДЬМИ?

Українські прислів'я славляться своєю мудрістю, але не всі, мабуть тому, що не всі творці їхні мудрі. Для прикладу візьмем ось таке: "Як привикне собака за возом бігати, то й за санями побіжить."

Та ж собака ні за возом ні за санями не бігає, а бігає він за господарем, якого безмежно любить і не завагається за нього віддати своє життя. А чи той господар іде на возі, на санях, чи на мотоциклі — для собаки байдуже. Найрадше він вмостиється біля господаря.

За возом бігають тільки люди. Одні бігають за возом, а інші тягнуть воза і, як уже призначаються бігати, в упряжі чи без неї, то їм байдуже хто іде на тому возі і яка емблема на ньому — серп та молот, гакенкройц, чи ще якийсь кройц — аби було кому іх батожити.

Запропонуйте такій приученій людині, щоб вона звільнилася та пчата жити нормальним людським життям і вона на вас очі витріщить; усі жахіття невідомого повстануть перед нею волохатими примарами. — "Ти що, здурів?" — запитає вона — Як же можна без шлеї жити? Та ж сонце геть шию спалити! Прикинеться гангрена, закаження крові, інсомнія, вилив крові в мозок і... капут." Подібних глупих виправдань, чому вона не може розпратитися і бути людиною, вона знайде безліч.

Відряжіть її та вилхайте за браму — вона буде впиратись, плакати, умовляти, щоб хтось за пріг її хоч у поганський візок. Інші розгублено виглядають нового воза, пробують бігти за автомобіль, але нарешті всі починають звикати до самостійного життя, починають навіть розуміти певні вигоди. Пара перших самостійних кроків, як у дитини, що вчиться ходити, викликають усмішку по самі вуха.

Далі такі люди все дужче й дужче захоплюються матеріальною наживою, робляться захланними, хотіли б зжерти все, що бачать, випити море, щоб нікому більше нічого не лишилось. Обростають вони салом і вже уявляють себе величими панами. До чужих страждань їм абсолютно байдуже. У них ніхто не випросить цента на харитативні, культурні, чи інші національні потреби. "Відчепися!" — кажуть. — "Для всіх у нас не вистачить, а як за батьківщину прийде час умирати — ми перші підемо."

Але найменший шелест їх лякає і вони метуться, як мухи в окропі, шукають давно загублену шлею на випадок...

І як хтось візьме та й намалює їх отакими точно як вони є, без фальшивої бундючності, без прикрас — їх така лють нападає, що й без солі того маляра зжерли б.

І чого ж би їм злитися? Та ж портрети не підписані і, якщо вони себе без підписів пізнають —

значить, виконані ті портрети добре, реалістично.

А зляться люди тому, що вони про себе мали іншу уяву та хотіли щоб і весь світ їх такими уявляв. Не тямлять вони того, що себе можна добре дурманити, але одурманити всіх людей неможливо.

Але ж як багато між нами є ось таких убогих на мудрість!

Чи є під небом така сила щоб воскресила в людях людську гідність, глузд і поклик крові? Адже їх пси мають почуття любові, відданості, жертвеності, відваги й жалю! Чому люди хитрють щоб бути гіршими від чотириногих?

Ф. Миколаєнко

ПАМ'ЯТНИК В ЕДМОНТОНІ НЕ ЗНИЩЕНИЙ

Вельмишановні Панове!

Шлю віднову передплати до кінця 1986-го року і малий даток на пресовий фонд „Нових Днів“.

З великою присмішністю прочитала останнє цікаве число „Нових Днів“ і подаю зауважені помилки.

Перше — Не знаю, на якій підставі Ви надруковували повідомлення про знищенння пам'ятника жертвам голоду в Едмонтоні й тому прикладаю копію спростування цеї вістки в „Новому Шляху“.

Друге — На 13-тій сторінці в статті „Степан Руданський“, помилково надруковано, що в 1894-му році поет вступив до духовної семінарії, а на слідуючій сторінці подана дата його смерті в 1873-му році.

Друкарські „чортіки“ трапляються в різних журналах і газетах, проте, в „Нових Дніях“ їх дуже мало.

Бажаю Вам всього найкращого у Вашій нелегкій праці.

На все добре!

Т. Мацьків

Вістку про знищенння пам'ятника в Едмонтоні жертвам великого голоду 1932-33 в Україні ми взяли з юденника „Свобода“ і з „Нового Шляху“.

В „Нових Дніях“ за січень 1986 р., стор. 13, права колонка, ряд 28 з верху, треба читати „..., а в 1849-му р. він вступає до Кам'янець-Подільської духовної семінарії“.

Просимо читачів вибачити за цю неточну інформацію й за друкарську помилку — Редакція.

КОРОТКО ПРО „НОВІ ДНІ“

...Бажаю всім Вам доброго здоров'я, сил та витривалості ще тягнути непосильну, часто невдячну тяжку працю. А тепер прошу Вас вибачити мені за турботу, яку я вчинила Ваї, що відмовила журнал. Справа в тім, я вже збиралась умирати. Але... зробили операцію і я ожива. Я навіть не уявляю, що ж я робитиму без „Нових Днів“ — я ж їх маю вже 35 років. Отже висилаю чек на 40 кан. дол. — 30 дол. на річну авіопередплату, а 10 на пресовий фонд.

З сердечним привітом — П. Срібна.

„НОВІ ДНІ“, березень 1986

I Вас сердечно вітаємо з поверненням до здоров'я, пані П. Срібна. Живіть довго-довго й не поспішайте завдавати собі подібних турбот. — Редакція

...Маю лише одну заявку щодо журналу "Нові Дні". Недавно з'явився лист до Редакції не підписаний іменем тільки буквами. Цей лист критикував Українське Оперне Товариство й Оперний Тиждень. Кожна людина має право висловлювати свої думки, але, думаю, що кожна особа повинна підписатися як належиться...

Як довголітній читач Вашого журналу, я хочу знати хто пише листи і кому давати відповідь. У Канаді не треба боятися, а висловлювати свої думки відкрито.

Валентина Курилів

ПОЖЕРТВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „НОВИХ ДНІВ“

КАНАДА

H.H.	
A. Лясковський, Торонто	\$50.00
P. Юхименко, Торонто	\$50.00
O. Лисик, Ошава	\$32.00
Др. О. Надяк, Монреаль	\$30.00
Д. Слюсар, Лондон	\$25.00
I. Козачок, Монреаль	\$20.00
O. Вовкодав, Калгарі	\$15.00
I. Приймак, Ст. Катерінс	\$12.00
Я. Волан, Монреаль	\$10.00
M. Муха, Торонто	\$10.00
O. Юсипчук, Едмонтон	\$10.00
T. Онуфрійчук, Вінніпег	\$10.00
M. Тищенко, Лондон	\$10.00
I. Бренеко, Ст. Катерінс	\$10.00
I. Юхименко, Торонто	\$5.00
Д. Станченко, Пікерінг	\$5.00
B. Конюх, Скарборо	\$5.00
O. Волох, Оттава	\$5.00
З. Гречко, Торонто	\$5.00
O. Штендера, Оттава	\$5.00
I. Мухин, Вінніпег	\$5.00
O. Верига, Торонто	\$5.00
D. Романик, Торонто	\$5.00
T. Гасинець, Вудсток	\$5.00

АВСТРАЛІЯ

M. Преорчук-Ясінські, Сандрігам	\$5.00
E. Гаран, Сомергіл	\$24.00

ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ

M. Ігнатенко, Гамбург, Німеччина	\$4.00
G. Клименко, Моранж, Бельгія	\$7.00

США

Ю. Коломієць, Чікаго	\$69.00
I. Гречнів, Парк Рідж	\$32.00
П. Одарченко, Такома Парк	\$30.00
Д-р Ю. Мовчан, Македонія	\$30.00
Г. Ранюк, Гайд Парк	\$26.00
Н. Дзюба, Лісбург	\$20.00
О. Кулик, Бронкс	\$20.00
Г. Омельченко, Редфорд	\$20.00
В. Гвоздецький, Салт Лейк Сіті	\$18.00
А. Мискевич, Ставтон	\$12.00
В. Ростун, Чікаго	\$12.00
I. Сидорець, Трентон	\$12.00
П. Саламаха, Чікаго	\$12.00
М. Гармаш, Сан Дієго	\$10.00
Б. Александер, Монтерей	\$7.00
Ю. Нагорний, Мартінсвіл	\$7.00
Ю. Оношко, Рочестер	\$7.00
С. Терешко, Галіфакс	\$2.00
В. Надрага, Сілвер Спрінг	\$2.00
I. Шевченко, Сіятл	\$2.00
А. Голондзовська, Сомервіл	\$2.00
К. Гончарин, С. Бавід Брук	\$2.00
I. Піддубний, Філадельфія	\$2.00
Л. Стадниченко, Абінгтон	\$2.00
Ф. Корсун, Філадельфія	\$2.00
I. Туркало, Оранж	\$2.00
Ю. Чопівський, Вашингтон	\$2.00

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРИЄДНАЛИ:

P. Завертайло, Чікаго, США	4
Г. Ранюк, Гайд Парк, США	3
Ф. Ревенко, Гошен, США	1
П. Одарченко, Такома Парк, США	1
Д. Кислиця, Голівуд, США	1
Д-р А. Копач, Торонто, Канада	1

Щире спасибі всім за допомогу і пожертви
Редакція і адміністрація

JACSYK GROUP

Індустріальні і комерційні будинки та розбудови; фахове управління і різні умови оренди або купівлі. За близьчими інформаціями дзвонити:
(416) 625-2171.

POSTAGE PAID AT TORONTO
Second Class Mail Registration
Number 1668
if not delivered please return to:
NOWI DNI
P.O. Box 130, Etobicoke, Ont.
Canada M9C 4V2

ФРАНЦУЗЬКА РІКА СТАЛА ДЕРЖАВНИМ ЗАПОВІДНИКОМ

Онтарійський уряд проголосив Французьку Ріку, що була головним транспортним шляхом у часи торгівлі футрами, найновішим водним державним заповідником-парком. Він займає площу 52 тисяч гектарів і включає 200-метрову смугу вздовж обидвох берегів. Французька Ріка витікає з озера Ніпіссінг і впадає в Юріївську затоку (Джорджен Бей) на південні від Садбури. Вона популярна серед любителів річкового спорту.

„ЖИВУТЬ, ЯК КОРОЛІ“

Королівські роди, які пропривали в Західній Європі до наших днів, користуються великим багатством і їх репектують навіть соціалісти. Зокрема велико британці радо втримують королівську родину, яка коштує їм 15 мільйонів фунтів стерлінгів (прибл. 24 міл. дол.) щорічно. Згідно з повідомленням преси, королева-мати отримує звільнену від податків державну субсидію 500,000 дол. річно; принц Піліп отримує 250,000 дол. Утримання Бакінгемського палацу коштує 3.360,000, а Віндзорського — 4.640,000 дол. річно.

Інші члени королівської родини також отримують сотні тисяч дол. державних субсидій, тільки престолонаслідник Чарлз з якись причин субсидій не отримує, а живе з прибутків, які приносять княжі маєтки (прибл. 650,000 дол. річно).

“МОРОКА”

Ми всі, а особливо старші віком, знаємо свою мову. І от, охочим, а найбільше тим, хто вже відійшов на пенсію й часом не має де себе подіти зі звайиною часу, я пропоную оцю просту “мороку”: відшукати в нашій українській мові двоє таких слів, які складені з тих самих літер, лиши не однаково розташованих, тому ці слова мають не однакове значення. Особливість цих двох слів (наземо їх умовно “перше слово” та “друге слово”) полягає ось у чому: коли в кожному з цих слів переставити ті самі дві літери, тоді перше слово стає ДРУТИМ, а друге — ПЕРІШИМ.

Які це слова?

Безумовно, тому, хто віднайде цих двоє слів, я не гарантую ніякої нагороди, крім душевного вдоволення його (чи її) самого як переможця.

Щастя Вам, Боже!

Т. Хохітва.

ОНТАРІЙСЬКІ ПРОВІНЦІЙНІ ПАРКИ ПІДВИЩУЮТЬ ЦІНУ ВСТУПУ

Онтарійське міністерство природних ресурсів повідомило, що в зв'язку з подорожчанням коштів утримання, від 1-го квітня вступ за одне авто буде піднесений до 3.00 дол., а за таборування до 10.00 дол. денно. Особи пенсійного віку і молодь платитимуть лише половину встановленої ціни.

У ВИДАВНИЦТВІ „НОВІ ДНІ“ МОЖНА КУПИТИ ТАКІ КНИЖКИ:

Іван Бережний, УКРАЇНСЬКА МОВА (початкова граматика ч. 1)	\$3.50
Дмитро Кислиця, ГРАМАТИКА ч. 1 (фонетика і морфологія)	5.00
Дмитро Кислиця, ГРАМАТИКА ч. 2 (синтакса)	5.00
Т. Шевченко, ВИБРАНІ ВІРШІ	2.00
Софія Гаевська, TREASURES OF THE CENTURIES (англійською мовою)	5.00
Галия Мазуренко, СКІТ ПОЕТИВ (поезії)	4.00
Григорій Костюк, ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО ТА ЙОГО ДОБА (досліди, критика) з пересилкою	12.00
Володимир Винниченко, МІЖ ДВОХ СИЛ (драма на 4 дії)	2.00
Dmytro Chub, WEST OF MOSKOW (англ. мовою)	6.50
Дм. Чуб, В ЛІСАХ ПІД ВЯЗЬМОЮ	6.50
Wasyl Hryshko, THE UKRAINIAN HOLOCAUST OF 1933 (в м'якій оправі)	5.00
Гелій Снєгірьов, НАБОЇ ДЛЯ РОЗСТРІЛУ (з пересилкою)	20.00
Петро Волиняк, ПОГОВОРIMO ВІДВЕРТО (з пересилкою)	12.75

“ВІЧНИЙ ВОГОНЬ”

Вже три тисячі років горять під горою Рават в Таджикістані депозити вугілля. Цей “вічний вогонь” вперше задокументував ще римський натуралист Пліній 2,000 років тому. Це найдавніший у світі безперервний вогонь і цікаво, що погасити його не можна навіть найновішими науковими методами.